



ХАҢЫАТ
1937 СЫЛТАН
ТАХСАР

САХА РЕСПУБЛИКАТЫН НЬУРБА УЛУУХУН ХАҢЫАТА

НЬУРБА

12+



ТЭРИЙЭЭЧЧИЛЭР: СР Правительствота, Ньурба улууһун "Ньурба" ("Огни Нюрбы") хаһыат редакцията" автономнай тэрилтэ

Ол иһин 3 кэрэ кыыс Арас-сыһаа былаабын 3 дьүһүнүн көрдөрөр таҕастары үгүһүүн таһарбыттары үгүһү баһайтык көһүннэ. Онтон оскуола учууталлара литература сылын эмблематыгар кирибит А.Пушкин, Н.Гоголь, А.Ахматова хоһооннорун, кинилэр кэмнэринээҕи көстүүмнэри кэтэн кириэн, аахтылар.

Онтон, доҕоор, вальс кэрэ муусуката дьүрүһүбүтүгэр энинэ бэйэлээх кэрэ ангардарбыт бальнай былааччылаах, кинилэргэ дьүөрө таҕастаах күүстээх ангардарбыт тахсан үгүһүлээн эргичийдилэр. Аны кинилэр кэннилэриттэн эбэлэрибт, эһэлэрибит эмиэ мааны таҕастаах эдэрдэри кытта тэнгэ үгүһүлээн бардылар. Бу бары араас идэлээх ыаллар ийэлэрэ, аҕалара, уоллара, кыргызтара кэрэбэ, билингэ, саҥабылгара тардыһан үгүһүлээбиттэрэ эчи үчүгэйдилэр! Аны оҕо "Оҕо саас" ансамбль былыргы падегрэс, корейскай үгүһүнү, "Сыккыстар" аныгы үгүһүнү үгүһүлээн тэйдилэр. "Сарданга саһарҕалара" хомуһунан, барабааннарынан "Уһуктуу" диэн дьүһүһүүнү толорбуттара эмиэ бэрт үчүгэйдик көһүннэ.

Дьоро киһэбит иккис аҥарыгар саха поэттарын хоһооннору аар сорох тэрилтэлэр композиция көрдөрдүлэр, сорохтор биридилээн хоһооннору аахтылар. Кэрэ эйгэтин оскуолатын үлэһиттэрэ Элэй "Оболорбутун көмүскүбүтүн" диэн хоһоону олус бэркэ туруоран бастаабылар. Хоһоону эдэр учуутал Яковлева Л.И. бэрт долгутуулаахтык ааҕан дьону биһирэттэ. Иккис миэстэни баһыһа, сүһү "Сарданга" кэллэктииптэрэ ыллылар. Баһыһа үлэһитэ Саввинова В.А. бэйэтин тэ-

- Ийэ тыл күнэ -

Салгыы сайыннар ханнык

Маалыкайга кэнники 4 сылга ийэ тыл күнүгэр бэрт үчүгэй тэрээһиннэри ыытар буоллубут. Быйыл бу күнү литература сыла биллэриллибитин кытта холбоон тэрийдибит.



рилтэтин үлэһиттэрин манньк тэрээһиннэргэ түмэр, тэрийэр дьөбүрдэһин уонна элбэхтик түбүгүрэрин бэлиэтиир тоҕоостоох. Киһи бэйэтэ ыллыры ону таһынан хоһоону эмиэ саҕаан ааҕарын бу сырыыга көрдөрдө. "Сардангалар" үлэһиттэрэ эмиэ мэлдьи кытталлар уонна үлэлэрин түмүгэ ситиһиилээх буоларыгар кыһан үлэһииллэр.

Биридиилээн ааҕааччыларга Иванов В.И., Моисеев В.Г. ОДХ-тан, К.Таргов "Сардангатан" Р.Тимофеева эбээлэртэн, С.Степанов эдэр ыччаттартан кытыннылар. Олохтоох поэттар-

быт Я.Тыаһытов, С.Егоров, А.Антонова, Р.Донская бэйэлэрин хоһооннорун аахтылар. Манньк мэлдьи кэрэбэ, үрдүккэ тардыһар дьондордоо буоламыт олохпут тупсар, сүргэбит көтөбүллэр, инникигэ эрэлбит күүһүрэр.

Культура сылыгар нэһилиэкпит культураны үлэһиттэрэ таһылаахтык үлэһиттэрин өрөспүүбүлүкэ, улуус, олохтоох дьаһалтала бэлиэтиирин истен астынныбыт. Культура министэриститибэтэ кэрэ эйгэтин оскуолатын фольклор учууталын Новгородова Т.М. Бочуотунай

грамотанан, бу оскуола дириэктэрин Тилянова А.Т. Ил Түмэн култураҕа салаатын Махтал суругунан наһараадалаабыттар. Эдэр ыччат министэриститибэтэ кулууппун дириэктэрин Харитонов И.С., үгүһү учууталларын Туйаара Иванованы, Пелагея Васильеваны наһараадалаабыттар. Библиотекабыт эдэр үлэһитэ Ксенофонтова Н.А., улууска "Бастын библиотекарь" аатын ылан Култура министэриститибэттэн Бочуотунай Грамотанан бэлиэтэннэ.

Аны туран кулууппун кэлэктиипэ улууска "Олохтоох үгэскэ

бэриниитин иһин" диэн ааты ылбыта биһиги нэһилиэкпит дьонно-сэргэтэ омугун үгэстэрин син тутуһарын бэлиэтэ буолар диэххэ сөп. Маны таһынан улуус, олохтоох дьаһалтала үчүгэйдик үлэтир култура үлэһиттэригэр бэйэлэрин наһараадаларын туттардылар.

Дьоро киһэбэ Ил Түмэн дьокутаата Васильев И.Д., улуус муннаабын бэрэссэдээтэл Евсеев С.И. кытыннылар уонна наһараадалары туттардылар. Онон дьоро киһэ үрдүк таһымнаахтык баран дьонно-сэргэни бэркэ сэргэхситтэ.

Даҕан эттэххэ төрөөбүт тылга биһэр эрэ күнү анаабакка, тылбыт дьадайдакка, буомурбакка сайдарын туһугар утумнаах үлэни ыытарбыт уолдьастытын олох көрдөрөр. Күннээҕи саҥабытын кэтэн көрдөххө, нуучча тылын кыыппакка сатаан саҥарбаппыт. Сахабыт тылын үйэлээх үгэстэрин сыһа туттан тылбытын буомурдар түбэлтэбит элбээн иһэр. Ол иһин ийэ тылбытын кэһиннэртэ туһугар нэһилиэк айы утумнаах үлэ барара олох ирдэбилэ буолбут диэн көрбүн.

Төрөөбүт тыл ыалтан саҕаланарын быһытынан хас биридии киһи, бирик төрөппүттэр, бэйэлэрин саҥарар сагаларын ыртан-ырангалаан көрүөхтээхтэр уонна дьэ сыһа саҥарар эбиппин диэн түмүккэ кэллэһинэ ону көннөрүнэр туһугар күннэтэ үлэлиэхтэ. Оччоҕо эрэ оҕолорбутун сахалыы ыраастык саҥарарга, омукут үгэстэрин үйэлэргэ хаалларар кыахха киририэхпит.

Вера СОЛОВЬЕВА,
Маалыкай.

- Тыа сирэ -

Нэһилиэк тэрээһиннэриттэн сонуннар

2015 сылы Малдьаҕар нэһилиэгин дьаһалтатын көбүлээһининэн "Аргыс" сынныалан киһинэ тохсунньу ый үнүһүбүттэн өрүү да буоларын курдук, нэһилиэгин сынныалангы күргүөмнээхтик тэрийэн, иилээн-саҕалаан үлэлэтэ турар. Ол курдук, тохсунньу 2-3 күннэригэр бильярд, дуобат оонньуунаан саҕаламмыта.

Саҥа кулууп үлэһэ киририбэттэн бильярд оонньуута эр дьону түмэр, тиһигин быспаакка үлэтиир. Кулууп аана өрүү аһаҕас, ким баҕалаах оонньуур, эриччилэр.

Таҥха киһэтигэр биһэр көрдөөх сонун тэрээһин буолан аастыта. Билгэлээһин, инники олоҕу таайтаран көрүү абьылар бэл диэтэр эр бэртэрэ, аҕалар, ийэлэр, оҕо-уруу уһун уочаракка олорон сэрэбидээнэн, ким итэбэйэн, ким күлэн-оонньоон тарбаһаппыт.

Чаппандаҕа киһи сөҕөр улахан, аҕам дьону чачы да астыннарар биэчэр буолубута. Бу аастыт ый 16 күнүгэр этэ. Түгэнинэн туһанан бырааһынныгы тэрийэн ыппыт оройуон бэртэрээһинин сүбэтигэр, Чаппанда дьаһалтатыгар улахан махталбытын тириэрдибит.

Биһиги нэһилиэктэн баһылык Иванов Никита Афанасьевич салаһытынан бочуоттаах сынныалангы олорор түөрт аҕам саастаах дьоммут наһаа астынан-дуһуһунан, кыайыы үк-тэллээх ылдытытан кэлбиттэрэ. Бу тэрээһингэ Босоев Прокопий Петрович хабылыкка, хаамыскаҕа эрбии биитин курдук эрийсэн оройуонга II бочуоттаах миэстэбэ тахсан, өссө соһуйон быатыгар, "Сэри оҕолоро" диэн юбилейнай мэтээли тутан, түөһүгэр кэтэн улахан күүс үөрдө.

Манна даҕан эттэххэ, быйыл Прокопий Петрович саҥа сылы Саҥа Дьыллааҕы лотереяҕа стенка миэбэлэ уонна миксер сүүйэн, сулуһаах чааһа аһылыгыта диэххэ сөп. Маны таһынан биһиги Борокуоппайбыт нэһилиэк бильярдка хамаандатын туттаах оонньооччута, актыыбынай позициялаах аҕа таһаарыспыт.

Биһиги нэһилиэк олоҕор биһэр дыкты, сонун түгэһинэр көстөн аастылар. Ол курдук, тохсунньу ый 21 күнүттэн саҕалаан 25 күн киһэтигэр диэри 4 күн устата Дьокунскай куораттан "Күн оҕолоро" диэн айар мастарыскай салайааччы Сардаана Барабанова киһинэбэ устар бөлөһө кэлэн, нэһилиэк күннээҕи олоҕун устан, документальнай киһинэ онгонор бардылар. Саха ыала кыһынгы күннэргэ хайдах тэринэн олорорун көрдөрөр сюжеттарга талбыт ыалларыгар киһэрэн уһулдулар. "Кыбыстабыт, устуман", - диһэр киһини истибэттибит, көрбөтүбүт. Бары көхтөөхтүк, үөрэ-көтө историяҕа хаалар киһинэбэ уһуллунар.

Бу мантан көстөр, өрүү элбэх тэрээһиннэргэ - үлэ буоллун, спорт буоллун, ырыа буоллун Малдьаҕар олохтоохторо олох сайдыы суолунан тэнгэ барсан иһэллэрэ.

Саха остуол оонньуута хабылык, хаамыска күрээбин сыгы кириһиилэрэ, аты-эргин дьарбаранката тэриллэн кулууп дьэтигэр буолан аастыта киһинэбэ уһуллунар.

Тохсунньу 22 күнүгэр спорт саала уорабайыгар эр дьон воздушка саанан сыалы ытыгыта күрэхтэстилэр. Хайа Саха Уолана сааны көрөн сүрүбэ тэп-тэтэбэ баарай?! Күрэххэ дьон элбэбэ, тыһааһыннааҕа бэрт, улахан тэрээ-

һин буолан ааста. Эр дьоммут сүргэлэрэ көтөбүлээн, үөрэн-көтөн, өссө да күрэхтэһиэх буолан тарбаһастылар.

Киһинэ түмүгэ онҕолуулар күнүгэр 25 чыыһылааҕа нэһилиэк дьонно сахалыы таҕастарын кэтэн, оҕолуун-уруулуун өрөспүүбүлүкэбэ биллэр улахан этэччилэрибт Степанов Прокопий Николаевич, Ушканова Ольга Семеновна, оҕо этэччи Самсонова Сайыһаана түһүлгэлэригэр оһуохайдаатыбыт. Биһэр ыал оҕолорун курдук бары биһиргэ өйдөбүннүк хаартыскаҕа түстүбүт.

Нэһилиэккэ сэттэ түөлбэ баар. Сылааҕы үлэ тыһырылан бары үлэли-тигинии олоҕоллор.

Тохсунньу 29 күнүгэр спорт саалаҕыгар түөлбэлэр икки ардыларыгар волейболга күрэх буолла. Малдьаҕар нэһилиэгэ оройуонга волейболистарын биллэр нэһилиэк. Онон күрэхтэһии олус тыһааһынаахтык ааста. Оонньооччу, көрөөччү элбэх.

31-с күн эмиэ түөлбэлэр икки ардыларыгар сахалыы ас көрүгүн арааһыгар, сонун, хаһан да оһуохай тылын эпэлэтэх дьонно оһуохайга холонуу, таабырын таайытыгар, уусуран онҕолуктарга улахан күрэх буолла. Худ. салайааччы Слепцов Н.Б ыллаан, тэрийэн кэлбит дьон бары астынан, ас арааһын сыаналаан, таабырынгна үөрэн-көтөн, дьээбэлэһэн, оонньоон тарбаһастыбыт.

Ыччаттары көбүлээн, бэйэбит аралдьыйан, оонньоон-көрүлээн кыһынгы кылгас күннэри сөптөөхтүк атаарар олус да үчүгэй буоллаҕа!

Зинаида ИВАНОВА,
Малдьаҕар сэл.

Улуу Кыайыы 70 сылын көрсө

Ньурбатааҕы оҕону эбии үөрэхтиир киһи солб. дириэктэрэ Халгаева Любовь Васильевна кэпсириинэн, 2014 с. ахсынньы - 2015 с. тохсунньу ыйдарыгар, Аҕа дойдуга Улуу сэриигэр Улуу Кыайыы 70 сылын бырааһынныгыгар бэлэмнэни чэрчитинэн, "Мин дьизэ кэргэним Аҕа дойдуга Улуу сэриитигэр" ("Моя семья в Великой Отечественной войне") диэн тиэмэбэ оҕолор ортолоругар өйтөн суруйууга өрөспүүбүлүкэтээҕи куонкурус муниципальнай этаабын тэрийэн ыппыттар.

Куонкуруска Ньурба улууһун 15 оскуолатыттан - Ньурбатааҕы технициһтэн, Ньурба 1, 2, 3 №-дээх, Убайаан, Сүлэ, Дьикимдэ, Хангалас, Маар, Маалыкай, Малдьаҕар, Чуукаар, Чаппанда, Дьаархан уонна Хорула орто оскуолаарыттан барыта 64 үлэ кирибит.

Мантан 23 үлэ сахалыы тылынан, онтон 41 үлэ нууччалыы тылынан суруллубут. Ол иһин кыайылаахтар икки аны араарыллан ааттаннылар. Ол курдук, нууччалыы сочинениебэ I миэстэни Иванов Иван (Малдьаҕар оск., 7 кыл.), 2 миэстэни Федорова Яна (Ньурба 1 №-дээх оск., 4 "а" кыл.) уонна 3 миэстэни Давыдова Сайыһаана (Чаппанда оск.) ыллылар. Оттон

сахалыы тылынан суруллубут сочинение кыайылааҕынан Дмитриева Ариана (Убайаан оск., 11 кыл.) буолла. Манна 2 миэстэбэ Максимова Алена (3 №-дээх оск., 3 "б" кыл.), 3 миэстэбэ Джурупова Айгуль (Чуукаар оск.) тигистилэр.

Тэрийэччилэр этэллэринэн, билинги кэм дьизэ кэргэнигэр, оскуола үөрэ-нээччилэригэр патриоттуу тыһынаах үгэстэри илдьэ сылдыһыга иитэр уонна сэрии фронттарыгар уонна тыылга Ийэ дойдularын көңүлүн туруулаһыт дьон сырык ааттарын үйэтиир сыалы бу куонкурус ситистэ. Оҕолор аастыт иккис аан дойдуга сэриитэ аҕалыт иэдээһин, өлүүтүн-сүтүүтүн туһунан өйдөрүгэр онгонор көрөн чугастык ылыммытара, сэриигэ кыттыбыт, тыылга үлэһиттэр хамсаабыт бэйэлэрин хос эһэлэрин-эбэлэрин тустарынан ситиһии билбиттэрэ, эйэлээх олох сыанатын өйдөөбүттэрэ өйтөн суруйууларга ырылычы көстөр.

Бастын үлэлэр "Георгиевская лента" киһигэбэ киририэхтэрэ уонна улуус хаһыаттарыгар бэчээттэниэхтэрэ.

Раиса НИКИФОРОВА.

Улуус Сүбэтин бэрэссэдээтэлэ С.И.Евсеев
сыллаабы үлэтин түмүктэриттэн,
инники былааннарыттан билиһиннэрэр.

СЫЛ ТҮМҮКТЭРИТТЭН

- III ыгырылыах Ньурба улуунун бэрэстэбиитэллээх былаһын уорганын быһыытынан балтараа сыл үлээһин кэлибит, - *диир Сергей Иванович.* - 2013 с. балаһан ыйын 8 к. улуус Сүбэтигэр талылыбыт 25 дыкутааттан билигин 24 буолан үлэли сылдыбыт. Сокуон ирдэбилин быһыытынан, элбэх мандааттаах уокруктан талылыбыт 3 дыкутааттан 2-тэ туораабыт буолабына биридэр быыбар буолар.

Улуус Сүбэтигэр 6 бастайааннай хамыһыһа тэриллиттэ: буддьүөт-экэниэмикэ бэлитикэтигэр (бэрэссэдээтэл Степанов В.Н.), бырамысылыннай уонна инвестиционнай бэлитикэбэ (Семенов М.С.), социальной бэлитикэбэ уонна үлэбэ (Маччасынова М.В.) аграрнай бэлитикэбэ, сиргэ сыһааннаһыларга уонна экологияба (Павлов П.В.) сокуоннаһа, олохтоох салайыһына уонна бас билиигэ (Анисимова З.В.), мандатнайга (Гаврильев И.Д.).

2014 сылга 9 сиссийэни бытытыбыт, барыта 57 араас боппуруостары көрдүбүт. Олохтоох суолталаах боппуруостары быһаарыһа олохтоох салайыһыны уорганнарын үлэлэрин төрүт докумуонунан улуус буддьүөтү буолар. 2014 с. улуус буддьүөтүн ороскуоттуур чааһа 3 млрд. 66 мөл. 409 тыһ. солк. тэнгэспитэ. Буддьүөт дэпссийэ 162 мөл. солк. буолбута. Бу сыһаппара улууска үп-харчы кэлиитэ элбээн иһэрин көрдөрөр. Холобура, ыаллы сытар Үөһэ Бүлүү, Бүлүү улуустара 3 млрд. солк. суумалаах ороскуотка тийэ илктэр. Ити Ньурба улууһа үп-харчы өтүгөр инники күөнгэ иһэрин көрдөрөр диэххэ сөп.

4-тэ төхтүрүйэн көрөн уларыты киллэрэн, улуус буддьүөтүн көрбүтү. Манна буддьүөт-экэниэмикэ хамыһыһыта таһаарылыахтык үлээһин бэлитибин. Атын даһаны бастайааннай хамыһыһалар үлэлэрин былааннаахтык ытталлар.

Тыа хаһайыһытыбатын эйгэтигэр улахан болгомто ууран, тыа сиригэр барар үлэни-хамнаһы иилээн-саһалаан, хонтуруоллаһан кэлибит. Бастатан туран, үт туттарытын схематын уларыттыбыт. Урут харчы "Байар" потребительскэй кэпэрэтибинэн барар эбит буолабына, 2014 сылга үт харчытын чуолаан дыкутааттар быһаарыһарынан улуустааһы т/х департамена быһа үт туттарааччыларга түһэрэр. Онон ити механизм сөптөөбүн дакаастаата диэхпитин наада.

Барыта 2014 сылга улуустан тыа хаһайыһытыбатыгар 15 мөл. солк. көрүллүбүт буолабына, сыл түмүгүнэн 30-тан таһа мөл. солк. ороскуоттанна. Ол иһигэр "Байар" кэпэрэтипкэ урукку сылардааһы иһин уонна үлэһиттэр иннилэригэр изстэрин сабыһа 9 мөл. солк. көмө оҥуһуллубута, "Күндээдэ" агрофирмаба финансовай чэбдигирдиигэ - 3 мөл. солк., Көтөр фабрикатын куурусса аһылыгынан хааччыһыта - 2 мөл. солк. Тыа хаһайыһытыбатын тэрилтэлэрин өйүүргэ манньк практика инникитин да салһаһа. Итинэн билиһи кэмигэр хаһайыһытыбалар балаһаннаһаларыттан көрөн, көмөнү оҥорор механизмы олохтоотубут.

2014 сыл улууска Оҗо спордун сыһынан биллэриллибитинэн сибээстээн, 3 спорттивнай оосуолаһны тэрийбиппит. Биһиги санаабытыгар, сөптөөх дыһаны. Манньк спорттивнай оосуолаһа-

ры тэрийи тыа сиригэр быһаччы чугас сылдыар дьоннон оһолору аттаран туруорууларыгар кэскиллээх. Быһылгыттан саһалаан спорт оосуолаһа бары спорт кэмийэтин салайыһытыгар бэрилиннилэр. СӨ Спорка министривристибэтэ эмиз манньк хаһааннаахтык дыһанан, министривристибэ иһинэн оҗо спордун Управлениета тэрийбитэ. Бу эйгэбэ эмиз эрдэттэн дыһанан, сөптөөх хайыһаны тутустубут.

Урукку өтүгэр эрдэттэн сөптөөх дыһаллары ыһынан, оҗо саадтарын 12 чаастаах үлэ күнүгэр көһөрөммүт, өрөспүүбүлүкэбэ холобур быһыытынан сылдыбыт. Ыаллы сытар улуустарытыгар оҗо саадтара билингэ диэри 10-нуу чааста үлэ күннээхтэр. Үөрэх туһунан сокуон кириитигэр итинник эрдэттэн дыһаһыт буолаһыт, өрөспүүбүлүкэ буддьүөтүттэн десаадтарбыт толору үбүлэнэ олуорлолор. Бири тоһоһооон бэлитибиин: 10 чаастаах үлэ күннээх десаад үлэһитэ биэһсийэбэ таһарыгар 25 сыл үлээбиттэн, кини 2,5 сыһын кэригин сүтэрэр. Ситэри үлээбэтэх курдук буолар. Өрөспүүбүлүкэбэ Дьокуускай куоракка уонна Ньурба улууһугар манна сөптөөх быһаарыһар ыһылан, оҗо саадын үлэһиттэре социальной өттүнэн ордук көмүскэллээхтэр.

Дойду үрдүнэн олохтоох салайыһына улахан реформалар бара тураллар. Биһиги СӨ Ил Түмэнин кытта ыкса сибээстэхтик үлэлибит. Ил Түмэн Бэрэссэдээтэлэ А.Н.Жирков иһинэн улуус Мунньаһарын бэрэссэдээтэлэрин Сэбиэтэ тэриллиттэ. 4-тэ мунньаһаатыбыт. "РФ субъектары сударыстыбаннай былаһын сокуону таһаарар (бэрэстэбиитэллээх) уонна ситэрииллээх уорганнарын тэрийи уопсай принциптэрин туһунан" Федеральнай сокуон 26.3 ыстатыйагыгар уонна "РФ-га олохтоох салайыһыны тэрийи уопсай принциптэрин туһунан" Федеральнай сокуонга уларытыһылары киллэрэр туһунан" 27.05.2014 с. 136 №-дээх Федеральнай сокуонга уларытыһы киллэриигэ боппуруостары көрдүбүт. Тыа сиригэр 38 боломуочуһааттан 13-ү эрэ хааллардылар. Итини сыһанан ааһбыт. Манна атын тыа сирин улуустарын Сэбиэттэрин кытта санаабыт бири: 34 боломуочуһа хаалһахтаах. Тыа сиригэр баһылык бэйэтэ элбэх боломуочуһалаах буолуохтаах. Тоһо диэтэххэ, улуустарга да, өрөспүүбүлүкэбэ да ытыллар бары үлэлэргэ сүрүн оруолу нэһиликтэр ыһаллар. Онон нэһиликтэр баһылыктарын боломуочуһаларын Саха сиригэр оннунан кэриэтэ хаалларарга туруораһыт.

СӨ Ил Дарханын Уурааһынан 5 сыл Тыа сирин сайдыһын сыһарынан биллэриллибитэ. Бу быраһаһа үлэһитин тухары нэһиликтэргэ тыа хаһайыһыбатын боломуочуһаларын биэрэр туһунан боппуруоһу туруоруохтаахпыт. Муниципальнай тэриллитлэр 4-с сийэстэригэр Е.А. Борисов бэйэтэ бу туһунан этэн турар. Онон итинэн үлэ барыахтаах дии саныһын.

Боломуочуһа аһыһааһына көрүллэр үп-харчы аһыһыт. Билигин Госдумаба бөһүөлэктэргэ кириэхтээх үбү-харчыны 2 төгүл кэригэ аччатарга туһайылыбыт сокуон бырайыга бэлэмнэнэ сылдыар. Дьиниинэн, манньк дыһаны тыа сирин эһиигэ тиэрдиэн сөп. Саха сирэ ураты тыйыс усулуобуһааһа регион буоларын

быһыытынан, боломуочуһаларбытын оннунан хаалларатарга туруораһыт.

Итини кытта тыа хаһайыһытыбатын туһунан сокуон ыкса ситимнээх. Суолтатын уонна эйгэтин кэңэтэн, нэһиликтэри сайыннарарга, куорат уонна тыа сирин араастаһыһа аччатарга туһулаһыт, тыа сирин туһунан сокуон буолуохтаах. Билигин дойду үрдүнэн буола турар кириисис кэмигэр, аһынан-үөлүнэн, атын да бородуусуһанан хааччыһа тыа сирин диэки иэбили баар буолуо. Производствонь сайыннарарга үлэни күүһүрдүөхтээхпит. Инникитин даһаны улуус буддьүөтүттэн тыа сирин сайдыһыгар туһайылыбыт үлэбэ-хамнаһа көмө оҥуһула туруоба.

Тыа хаһайыһытыбатын туһунан сокуон, төһө даһаны Ил Дархан 2014 сылга ыһынарға эппитин иһин, мөккүрдээх түгэннэрэ элбэх. СӨ Тыатын хаһайыһытыбатын уонна аһа-үөлгэ бэлитикэтин министривристибэтин салалтаты уларыһытынан, итиэннэ Арасыһы да, Саха сирин да өтүттэн тыа сиригэр көрүү уларыһытынан сибээстээн, ити сокуону дүүллэһи өссө күүскэ барыахтаах.

Биһиги дыкутааттарбыт Ил Түмэн сис кэмийэһтэрин үлэригэр, парламентскэй истиилэргэ көхтөөхтүк кытталлар. 2014 с. Маччасынова М.В., Таюрскэй М.Ю., Алексеева М.В., Сергин В.С., Никифоров С.В., Андреева В.Н., Степанов В.Н. Ил Түмэн дыкутааттара А.А. Григорьеваны, В.М. Прокопьевы, И.Д. Васильевы, Ю.М. Николаевы уонна Ил Түмэн салаа сис кэмийэһтэрин кытта ыкса ситимнээхтик үлэлиилэр. Онон бу сыларга өрөспүүбүлүкэ үрдүк бэрэстэбиитэллээх уорганьн кытта сибээспитин бөһөрөттүбүт. Иванов И.С. 136 №-дээх сокуонга уларыһылары киллэрэргэ бэйэтин этиилэрин суругунан киллэрбитэ. Онон сорох түгэннэри учуоттаммыттара дииз этиэхпитин наада.

Инникитин нэһиликтэр Сэбиэттэрин дыкутааттарын кытта ыкса сибээһи олохтоон үлэ күүскэ барыахтаах дии саныһын. Сокуонга кэники кирибит уларыһылар бэрэстэбиитэллээх уорган оруола улаатыһын көрөллөр.

Социальной бэлитикэбэ уонна нэһилиэнньэ көмүскэллээх буолуутугар улахан болгомто уурулар. "Депутатскэй фондатан" 215 кыаммат дьонго барыта 1,5 мөл. солк. суумалаах көмө оҥуһулунна.

2014 с. 30 кандидатуралартан талан, улуус социальной-экэниэмичскэй сайдыһыгар улахан кылааттарын киллэрбит 10 киһиэхэ "Ньурба улууһун бочуоттаах гражданын" аата ингэрилиннэ.

Улуус Сүбэтин дыкутааттара уопастыбаннай үлэттэн туора турбаттар. Евсеев С.И. - атах оһнуутун, Егоров А.И. - оһунан ыты, Никифоров И.П. - оһуол тенниһин, Никифоров С.В. - бокса, Павлов П.В. - мас тардыһытын Федерацияларын сайаһаллар. Куорат уонна улуус уопастыбаннай тэрээһиннэригэр көхтөөхтүк эмиз кыттабыт. Билигин дыкутааттар нэһиликтэринэн, бэйэлэрин быбардыр уаһастактарынан үлэлэрин оһуоттуу сылдылар. Сүрүн оһуот кулун тутар ыйга оҥуһулуоба.

Билигин бэрэстэбиитэллээх уорган бэйэтин боломуочуһатын быһыытынан хонтуруоһуу үлэни күүһүрдүөхтээхпит. "Депу-

татскэй расследование" диин балаһанньа ыһынныбыт. Ол эбэтэр муһааһыһа боппуруостарытыгар дыкутааттар истэрииттэн хамыһыһа тэриллэн үлэлиэхтээх.

Инники былааннар

Бири сүрүн боппуруоһунан Ньурба улууһун социальной-экэниэмичскэй сайдыһыгар көмө аналлаах фонда тэрийи буолар. Сөбүлэһиннэрэр хамыһыһа мунһахтаата. Манньк Фонда хайаан даһаны тэриллэн наада. Тоһо диэтэххэ, биһиги 2 сылга үп-харчы хамсааһыныгар кэккэ ыһарааттары көрүстүбүт. Биһиги куттаньа суохпутун наада, хонтуруоһу син-биир дыкутааттар ытыһахпыт. 44 уонна 176 №-дээх сокуоннарға болдьохторунан наһа ыктарабыт. Холобура, куонкурус ытыһыга элбэх күммүтүн сүтэрэбит. Үлэ быһаччы уонна түргэнник барарыгар манньк фонда наада диин, улуус дыһалтатын кытта бири санааба кэлэн олуорубут. Онон Балаһанньата оҥуһуллан үлэ барыахтаах.

2015 сылга "АЛРОСА-Ньурба" ААУо-ны кытта Сөбүлэһи болдьоо бүтэр. Онон быйыл биһиги сүрүн сыһытынан бу Сөбүлэһини санаттан түһэриии буолуохтаах. Манна нэһиликтэр эмиз кытыһахтаахтар диин. Бу тэриллэр фондаба тэрийэччи быһыытынан улуус дыһалтаты уонна 19 муниципальнай тэрилли бары кириехтээхтэр. Үп-харчы тырыһыһыта дьэңкир буолуоба.

"АЛРОСА" АК 1 %-наах акциятыттан кириэр дивидент харчытын туһунан. Бу кыра үп буолбатах: 100-тэн таһа мөл. солк. "АЛРОСА" АК хайдах үлээһинтээн тутулукутан суумата чопчуланар. Кэники сыларга 115-120 мөл. солк. буолла. Бу үп буддьүөккэ кириэрин быһыытынан, өрөспүүбүлүкэттэн кэлэр субсидия, субвенция ити суумаба кычыр этэ. Онон улуустар буддьүөттэрин хааччыһыны тэнгэһин суотугар, бэйэбит акциябытынан кириэр үбү ылбыһпыт-ылбатахпыт биллибэт этэ.

Ити боппуруоһу муниципальнай тэриллитлэр 4-с сийэстэригэр Бүлүү бөлөх улуустарын баһылыктара, улуустар Сэбиэттэрин бэрэссэдээтэллэрэ күүскэ туруоруубутун Ил Дархан ыһына. 2015 сылтан бу үп буддьүөт дохуоттаах чааһыгар ааһыллыбат, өрөспүүбүлүкэттэн көрүллэр субвенция, субсидия көбүрүтиллээ суохтаах. СӨ Экэниэмичскэй сайдыһыга министривристибэтин, СӨ Бырабытаһытыбатын кытта Сөбүлэһи түһэриэн, үбү ханньк эбиийэктэргэ ытарбытын быһаарыахтаахпыт. Онон бу ситиһи.

"АЛРОСА" АК 2%-наах Тус сыһаллаах буддьүөт фондатын

(ЦБФ) үбун туһунан. Механизма эмиз уларыһан, билигин "тус сыһаллаах буддьүөт аһинованиелара" диин ааттанан 1,2 млрд. солк. 9 улууска туһанылар курдук. Ол эрээри дьин иһигэр ити үптэн 9 улууска 10-нуу мөл. солк. биэрэллэр, онтон атына барыта СӨ Инвестиционнай буддьүөтүгэр кириэр. Муниципальнай тэриллитлэр 4-с сийэстэригэр тыл биэрбиттэринэн туһанан, мин ЦБФ харчыта 9 улууска түңгүтиллээхтэ диин этии киллэрбитим. 9 улуус баһылыктара уонна Мунһаһын бэрэссэдээтэллэрэ бары тэбис-тэнгэхэ биригэ үлээһимит, ити сыһытын ситиһэ сатыахтаахпыт. Сөптөөх Кэнсиейэ сийэ оҥуһуллан үп тырыһыһыта алмаастаха провинция улуустарын туһаларыгар уларытылыахтаах.

Дьону улаһаннык өссө бири долугтар боппуруоһунан "АЛРОСА-Ньурба" 10 %-наах акциялара буолаһар. 1-кы кварталга улуус Сүбэтин сиссийэтигэр көрүөһүт. Бу суутунан эрэ быһаарыһан сөп буолла быһыһаах. Хамыһыһан мунһахтаан, суукка биэрэргэ инициатива көтөбөргө сүбэлэстибит. Ирдебил Сиссийэ кэнииттэн чопчу этиэхпитин сөп.

- Сергей Иванович, дойду региоһнарын баһылыктарын талыы бэрэдэһин уларытар туһунан Федеральнай сокуонга Бэрэсидьээн В.В.Путин или баттаата. Манна Эн санааг хайдаһый?

- 136 №-дээх сокуонга чуолкайдык сурулла сылдыар: сорох боппуруостарын регион бэйэтэ быһаарар диин. Улуус, куорат, улуустар кириэрин баһылыктара уонна өрөспүүбүлүкэ Ил Дархана нэһилиэнньэ быһаччы быбарынан талылаллар диин Ил Түмэн сокуон ыһынан турар. Бири чуолкай: Арасыһы сокуоннара дойду сиригэр-уотугар баһылыр суолталаахтар. СӨ сокуона билигин юридикскай өттүнэн хайдах сыһаһылы ыларын этэр кыаһын суох, кыратык кэтэһэргэ тийэбит. Ил Түмэн салайааччылардын кэпсэтиигэ, федеральнай сокуонунан барарбыт буолу дииллэр. Тус бэйэм санааһын эттэххэ, уруккулу нэһилиэнньэ талара ордук этэ. Уларыты кириэрэбинэ, улуустар баһылыктарын улуус Сүбэтин дыкутааттара талар буолаллар. Манна 2 барыһаан баар. Маннайгыта - туруоруллубут кандидаттан талыы, иккиһэ - улуус Сэбиэтин дыкутааттарын иһиттэн талыы. Улуус Устааһыгар хайдах сурулларынан. Улахан эппиэтинэстээх кэм кэллэ. Былаас бэрэстэбиитэллээх уорганнарыгар элбэх боломуочуһаны биэрэн эрэллэр, оруоллара, суолталара үрдүүр.

Геннадий АНТОНОВ.

Эгэрдэлиһит

Социальной эйгэ үлэһиттэрэ Эйигин, "Социальной сулуусна туйгунун", улуус бочуоттаах олохтообун, 2014 сыл түмүгүнэн "Бэтэрээн" номинация хаһаайһынын Илья Гаврильевич ТОГУЛАХОВЫ 70 сааскын туолбут өрөгөйдөөх үбүлүйгүнэн истинник эгэрдэлиһит.

Олорор олоххунан, үлэһинэн-хамнаһынан, мааны майгыһынан, үтө санааһынан дьон-сэргэ ытыктыбыһын ылан холобуру буоларгынан киэн туттабыт.

Эйиэхэ бу орто дойдуга баар кэрэни, сырдыгы, үтөһүнү, кытаанах доруобуйаны, үгүс үөрүүнү, дьиз кэргэннэр табылыһыны баһарабыт.

Социальной харалта салайааччыта А.М.УЛАРОВА,
профком председателэ С.Г.ИВАНОВА.

- Специалист сүбэтэ -

Быраапкын сөпкө туһан!

- Бэйэм пенсионербын. Үлэбэ кирирэхпин бабарбын. Пенсия-ондордары гражданкай-правовой дуогабарын үлэбэ ылаллар үһү диллэр. Ол кырдык дуо?

- РФ Үлэ кодексын быһыытын пенсияондордары үлэбэ ылыгы хааччах суох. Онон, эһиги үлэ дуогабарын баттаһар тотору бырааптаахпыт. Маныаха, бэйэбит сөбүлэнгитинэн, Үлэ кодексын 59 ыстатыйатын 2-с чааһыгар олобуран, суһал үлэ дуогабарын баттаһааххытын эмиэ сөп. Оттон пенсионеры кытта өнгөнү онорууга гражданкай-правовой дуогабар үлэ ис хоһоонунтан уонна усулуобуйаттан көрөн түһэриллиээн сөп. Холобур, тугу эмэ онгонор биэри, ыстатыйаны бэлэмнэһин, кэчкэ өнгөнү оноруу буолуон сөп. Ол эбэтэр дуогабар предметэ - үлэ хаамыта буолбакка, чопчу ситиһилиэхтээх түмүк буолуохтаах. Онон манньк дуогабары баттаспыт гражданин түһэрилтэбэ үлэ ис бэрээдэгин тутуһар ирдэммит.

- Соторутаабыта институту бүтэрбитим, үрдүк үөрэхтээхпин. Салгыы иккис үрдүк үөрэххэ кирирэхпин бабарбын. Түһэрилтэбэ үөрэх уопускаатын биэрэхтээхтэр дуо?

- Манньк түбэлтэбэ үлэни биэрээчи эһиэхэ аккаастыыр бырааптаах. Үлэни кытта үөрэби дүүрөһүр үлэһит үөрэххэ уопуска ылар быраабын туһунан РФ Үлэ кодексын 26-с баһыгар ыйыллар. Үлэ кодексын 177-с ыстатыйатыгар үлэни кытта үөрэби дүүрөһүр үлэһиттэргэ судаарыстыба мэкитээ уонна компенсация, үлэһит бастакы үөрэбин ыларгыгар көрүлэрин туһунан этиллэр. Онон, үлэһит иккис үрдүк үөрэххэ үөрэнэр буоллабына, үлэни биэрээчи үөрэх уопускаатын эһи мэкитэһи үлэһиттэргэ суох буолар. Ол аата үлэни биэрээчи үөрэх уопускаатын төлөөбөтүн таһынан, отой да оннук уопускаатын биэриэ суоһун сөп.

- Түһэрилтэбэ үлэни хос толороччу (совместитель) ыстаата сарбыллар түһэригэр барыларыгар пособие төлөнөр дуо?

- Уопсай быраабыта быһыытын, манньк түгэнгэ үлэни

хос толорооччуларга (совместитель) барыларыгар пособие төлөнүөхтээх. Ол эрээри манна да кыра туорааһыннар бааллар. Ол курдук, икки ыйга диэри болдохтоох кэмгэ үлэ дуогабарын баттаспыт дьонго түһэрилтэбэ сарбыһы кэмгэргэ пособие төлөнүө суоһун сөп. Маныаха кэчкэ федеральной сокуоннарга, коллективной эбэтэр үлэ дуогабарыгар бу боппурас көрүлүбэт буоллабына. Оттон сезоннай үлэһиттэр ыстааттара сарбыллар түбэлтэһиттэр, пособие икки нэдиэлэлээх орто хамнас кээмэйгэргэ тэнгэһэр (РФ Үлэ кодексын 296 ыстатыйатыгар олобуран).

- Түһэрилтэбитигэр сарбыһы сабаларан эрэр. Үлэ кишиктэтигэр ыстааты сарбыһыга түбэспитим туһунан сурулуон бабарбаччим. Онон бэйэм бабабынан уурайаахпын сөп дуо?

- Эһиги интэриэстикит туһунан этэр буоллаха, биллэн турар, РФ Үлэ кодексын 81 ыстатыйатын 2-с пуунугар олобуран - ыстааты эбэтэр үлэһит ахсаанын сарбыһыга түбөһөн, үлэни биэрээчи көбүлээһининэн уурайыаргыт ордук. Манньк түбэлтэбэ үлэһит ыйдаабы орто хамнас саба кээмэйдээх пособие ылаахтаах. Итини сэргэ, үлэһит уурайыт күнүттэн үлэ булуһур дылы (ол эрээри үс ыйтан элбэбэ суох кэм устата) ыйдаабы орто хамнаһын ылар (выходной пособиетин ааһан туран). Оттон сэдэх түгэнгэ, РФ Үлэ кодексын 318-с ыстатыйатыгар олобуран, уурайыт киһи ыйдаабы хамнаһа 4, 5, оннообор 6 ый устата ааһыллыан сөп. Манньк быһаарыыны дьарыктаах буолуу сулуспатын уорганна, үлэһит уурайан баран биэр ый иһигэр дьарыктаах буолуу сулуспатыгар кэлэн учуокка турбут уонна үлэ булбатах буоллабына, таһаарар.

Оттон бэйэ бабатынан уурайар буоллаха, выходной пособие төлөммөт, үлэ көрдөнөр кэмгэр икки ый устата ыйдаабы орто хамнас ааһыллыбат. Онон, бу вариант эһиэхэ буолбакка, үлэни биэрээчигэ барыстаах.

**Леонид ДЫРАХОВ,
СР Идэлээх союздарын
федерациятын социальной-үлэ
салаатын салайааччыта.**

Кирилизэ таах турдабына тутата суох курдук да ыксал гирээтэһинэ наада буолар бириэмэтэ арыт кэлэр. Кирилизэ туох суолталааһыт, хас биерди ыалга тобо баар буолуохтаах дииттигит? Саас сааһынан кэпсээтэххэ манньк.

Оноххот ураата хайдах туох туруктаах турарын күһүн эбэһэт көрүөхтээхпит.

Тула уруллубут кирпиичэтэ суулан хаалар, уу, хаар суурайан.

Өр туттуллан тимир листэн онгоһуллубут турба дьөлө сиэнэн кымын сарай иһигэр ыһыан сөп.

Эмиэ кирпиичэ ыһыллан, хамсаан онох кыһын тымныга күүскэ оттуллар кэмгэр дьэ үрдүн маһын суоһуур кутталлаах.

Сарай алдынан турбаннан тахсар кытарбыт кымы төттөрү сарай иһигэр куурбут-хаппыт ха-

- ОГПС сэрэтэр -

Кирилизэ баһаарга суолтата

лыгар быылга түһэн биер иэдэни оноруох курдук.

Бары билэрбит курдук, ханньк бабарар уот үөһэ былдыһар. Иһинэн кириэн умулларарга кыах суох буоллабына, таһыттан шиферы тобута сыһыан, үрүт маһын ыһан уу кутан уот кыра эрдэһинэ дьон умулларааччылар, дьизэлэрин быһааччылар. Уонна баһаарынайдары ыһыра олсоргут тутата элбэх. Араастан салгыны ооньотон аны уоту ыһытан, сатаан умулларбакка хааһыаххытын сөп.

Онон сарай ааныгар турар кирилизэ наадата элбэх. Дьэ үрдүтэн тагастаах үлэһит киһиэхэ сарай аана кириэрэгэр таха-

рыгар кэнгэс буолара ордук.

Кирилизэ туругун эмиэ көрө сылдааһыт, бабар эмбэрэн кими да уйбат буолан тураа буолуо.

Онон уопсай дьизэлэргэ, түһэрилтэргэ турар тимир кирилизэ, түһэрилтэһинэн үөһээттэн таһан быһаһанар суол буолар. Таах хас да мьитирэни ыстаныах кэриэтэ, тутуһан түспүт ордук. Кирилизэни эмэ тутуһан да мэхэй-дэммэт. Сага дьизэлээхтэр эмэ бу олус наадалаах түһэри онгосторгуту гар сүбэһиит. Бириэмэни сырысы, ыксал түгэнигэр олус наадалаах.

**СР “Ньурба оройуона” МТ
26 №-дээх ОГПС.**

График проведения отчетных собраний в кооперативных участках Нюрбинского района в 2015 г.

Джикимда - 04.03.15, 15-00 ч.; Сюльгы - 04.03.15, 17-00 ч.; Жархан - 06.03.15, 17-00 ч.; Маар - 12.03.15, 17-00 ч.; Акана - 12.03.15, 14-00 ч.; Кооператор - 18.03.15, 14-00 ч.; Бордонский наслег - 12.03.15, 14-00 ч.; Мегежекский н-г - 12.03.15, 11-00 ч.; Мальжегарский н-г - 12.03.15, 16-00 ч.; Чукарский н-г - 17.03.15, 11-00 ч.; Мархинский н-г - 17.03.15, 15-00 ч.; Кангаласский н-г - 25.02.15, 11-00 ч.; Чаппандинский н-г - 25.02.15, 15-00 ч.; Кюндядинский н-г - 03.03.15, 15-00 ч.; Нюрбанский н-г - 03.03.15, 11-00 ч.; Октябрьский н-г - 11.03.15, 15-00 ч.; г.Нюрба - 18.03.15, 14-00 ч.; Хорулинский - 19.03.15, 14-00 ч.; Улуное собрание уполномоченных - 20.03.15, 14-00 ч.

**Н.Е.ИВАНОВА,
председатель Совета.**

Ремонт легковых и грузовых а/м в г.Якутске.

Топливных систем ТНВД форсунок Common Rail, насос форсунок, восстановление распылителей.

Ремонт агрегатов мостов редукторов КПП раздаточных коробок. Усиление подвоята УАЗ и т.д. Гарантия. Заключаем договора с предпринятиями.

Т/факс: 8 (4112) 44-55-14, т/гараж: 8-9142-706-139, т/топл.цех: 8-9142-711-738.

Сайт: Дизелсервис.рф, э/почта: 706139@bk.ru.

- Реклама -

Продаю

1996 с., үчүгэй туруктаах, лебедка-лаах УАЗ-тент, Логосол М-7 минипилорама. **8-914-268-11-03, 8-914-234-98-55.**

“Дружба” эрби сыбаба 1 шт. - 150 солк., ГАЗ-53 массына сага көлүөһэтэ 1 шт. **8-914-107-83-06.**

А/м Тойота Суксид 2006 г.в., объём 1,5 л., цвет синий, кожаные чехлы, ДВД, сигналка А9, багажник, состояние хорошее, за 340 тыс. руб., торг. **8-914-261-97-21 (смс).**

Усадьбу 15 соток в с. Антоновка, мкр. Лэппириэн. **Обращаться: с. Антоновка, ул. Антоновская №1, 8-914-222-02-03.**

Сага тутулубут 3 этээстээх таас дьизэ Манчаары №3/2, №3/3 иккис этээскэ үстүү хостуох квартиралар атыыланаллар. **8-914-270-93-99.**

Картофель красный олекминский, 50 руб/кг, сертификат от 1 т., доставка. **8-967-911-39-86.**

Земельный участок в Убаяне 10 соток, с отоплением, дорого. **8-914-285-90-68.**

Убайаанна улахан уһаайбалаах чааһынай дьизэ, ц/о холбонун сөп, дөкүмөннэрэ атыыга бэлэм. **8-914-285-66-96.**

Убайаанна оноһунан оттуллар чааһынай дьизэ, оскуола, д/сад, остановка, маһаһын чугас. **8-914-279-51-61.**

Окорочка 15 кг - 2700 руб. **Обращаться: ул. Ст. Васильева №77а, магазин “Автозапчасти”, телефон 2-44-77.**

Земельный участок 9 соток, в собственности, ровный, сухой, чистый, огорожен, на границе Вертолетки в сторону Нюрбы, рядом с лицеем, строится д/сад, рядом проходит теплотрасса. **8-914-230-86-26.**

Пароочиститель Квазар пр-во Италия. **8-914-300-59-04.**

Импания резины на 16 в комплекте 7 шт. и потроха жеребятины. **8-914-223-45-52.**

Месячные кролики и мясо кролика. **8-914-102-59-76.**

Продаю или обменю на меньшее а/м Suzuki Escudo 1998 г.в. **8-964-422-39-39 ватсап.**

Недостроенный дом 9х7 с земельным участком 15 соток в местности Крахмал (Антоновка) на берегу реки. Местность сухая, ровная, документы готовы к продаже, все в собственности, цена 600 тыс. руб., варианты автообмена. **8-914-226-50-07.**

Куплю

Роспуск или прицеп для Беларусь. **Тел. 2-03-33, 8-914-229-17-89.**

Сдаю

1-комнатную ч/б квартиру. **8-914-104-86-26.**

Комнату 20 кв.м. в каменном секционном доме в г.Якутск. **Тел. 2-43-07, 8-914-253-21-62.**

Услуги гостиницы посуточно, имеется гараж, рядом медцентр, оплата умеренная. **Тел. 33-45-78, 8-914-294-70-22, 8-914-274-83-45.**

Сдаю место в теплом гараже, посуточно и ежемесячно. **8-914-103-33-95, 2-47-58.**

Разное

Эргэ Сага дьыл кэһиттэн сизэр өһгөөх “Э” бэчээттээх миинньиллэр ат сүттэ. Ким көрбүт биллэрэггитигэр көрдөһөбүт. **8-984-112-07-15.**

Скину игры XBOX 360 (фрибут) на ваш хард или флешку по 200 руб. за 1 игру (FIFA 15, NHL 14, PES 15, GTA V и т.д. около 130 игр). **8-914-826-56-50.**

Принимаю заказы от компании Гербалайф по 35% скидке. **8-924-173-73-69 (ватсап).**

Беру заказ на стройматериалы, на обрезные доски, брус, полубрус. **Телефоны: 8-914-286-07-23, 8-914-274-87-47, 8-914-101-79-17, 2-49-29.**

Помогу в снижении веса, набора мышечной массы, очищения организма, спортивные питания. **8-924-173-73-69 (ватсап) 8-914-286-43-**

Такси “Ураанхай”

работает с 7 ч. утра до 12 ч. ночи, в выходные круглосуточно, выполняет рейсы в близлежащие наслега, а также ежедневные междугородние рейсы Нюрба-Якутск, Нюрба-Мирный и обратно. **2-21-11, 8-914-100-00-97, 8-924-171-26-22, 8-968-153-19-97.**

“Сулу” такси

Ньурба-Дьокуускай-Ньурба хайысханнан үлэһит. Билет, квитанция бэриллэр. ОГРН 313144515700012. **Телефон 8-914-278-10-44.**

73 пишите звоните буду рада вам помочь.

Принимаю на заказ лицензионных игр (PC, PS, XBox, PSP т.д.), Антивирусов и программ. Гарантия и качество! **8-914-237-72-76, WhatsApp: 8-924-869-92-14.** Запчасти в наличии и на заказ на все авто. **8-914-272-02-37.**

Услуги

Принимаю заказы на качественное изготовление евровагонки, наличников, плинтуса из сосновой доски. Все по прошлогодним ценам. **8-914-229-89-71, 8-914-234-59-76.** Реставрация шуб. **8-914-220-34-54.** Дьизэ проега наадалаах ферма проегын, фундамент проекттарын суоттаан-ааһан биэрэбин. **8-914-285-93-07.**

Доставка угля с Кирова 10 т. - 15 000 руб. **8-914-294-80-49.**

Ритуальные услуги, венки. **Обращаться: ул.Советская №7, тел. 2-48-81, 8-914-112-56-84.**

Реставрация шуб, замена молний на куртках и пальто. **8-984-117-43-45.**

Окажу услуги репетитора по математике, подготовка к ЕГЭ. **8-914-102-59-76.**

Распиловка мяса и услуга перевозки мяса туда-обратно, клиентам выдается бесплатный чистый мешок для упаковки. **ул.Ст.Васильева №11, 8-914-299-69-57.**

Сборка и реставрация мебели. Быстро, качественно, недорого. **8-984-103-70-54, 8-962-736-22-56.**

Распиловка мяса + услуги перевозки. **8-914-288-39-84, 8-914-103-70-54 до 23 ч.**

Подогрев пушкой. **8-914-112-56-84.**

Услуги а/м ЗИЛ-131 (самосвал). **Тел. 2-21-02, 8-914-230-83-95.**

Услуга электрика. **8-914-289-39-95.**

Дружба сыбабын, кыптый сытылыбын. **8-914-285-93-07.**

Услуги электрика. **8-914-289-39-95.**

Помощь в регистрации документов на дома, участки со сложными оформлениями собственности. **Тел. 2-38-02, 8-914-293-59-30.**

Ремонт швейных и стиральных машин на дому, наличие запчастей и ножей к электромоторам концерна “Аксион” и ОАО “Ротор”. **Тел. 2-38-02, 8-914-293-59-30.**

Положение районного конкурса чтецов, посвященный к 70-летию Победы в Великой Отечественной войне “Салют, Победа!”

1. Цели и задачи:

- привлечение и поддержка чтения у учащихся;
- духовно-нравственное и военно-патриотическое воспитание детей через книгу;

- развитие речи и навыков выразительного чтения у детей;

- раскрытие творческих способностей у детей;

2. Организаторы конкурса: детский отдел центральной районной библиотеки им.Ф.Г.Сафронова.

3. Участники конкурса: Участниками конкурса являются учащиеся с 5 по 9 классы;

4. Условие конкурса: Участники готовят по выбору 1 стихотворение из заданных тем:

- “Великая Отечественная война”;

- “Победа в 1945!”;

- “Всё для фронта, всё для Победы!”

Стихотворение должна быть на якутском или на русском языке, но необходимо знать имя автора и название. Приветствуется музыкальное сопровождение и сценический костюм, грим.

Заявки принимаются до 20 февраля 2015 г. адресу: Нюрбинский район, г.Нюрба, ул.Советская, 41, Детский отдел библиотеки;

5. Место и время проведения: 21 февраля, 15 ч. Детская библиотека.

6. Награждения: Победители конкурса награждаются Грамотами и сертификатами об участии в конкурсе.

Контактный телефон: 2-37-96.

Объявление

Администрация МР “Нюрбинский район” РС(Я) проводит до 25 февраля 2015 года отбор застройщиков объектов многоквартирного жилья на территории Нюрбинского района в рамках реализации подпрограммы “Повышение доступности рынка многоквартирных жилых домов” государственной программы РС(Я) “Обеспечение качественным жильем на 2012-2016 годы” для подготовки бюджетной заявки.

По всем вопросам обращаться в МКУ “ИСУ” Нюрбинского района по адресу: г.Нюрба, ул. Советская, 45, тел. :2-43-83

Биниги дойдубут былыр былыргыттан дуулаҕа бухатырдарынан, кус быһыдарынан, ат бөөлөрүнэн суон сураҕыбар. Мантан үүнэн тахсыбытара республикаҕа кизэнник биллибит чабылхай спортсменнар: Николаев Владимир Тимофеевич - хапсаҕайга өрөспүүбүлүкэ 2 төгүллээх чемпиона; Алексеев Анатолий Михайлович (Оолуут) - хапсаҕайдыт, өрөспүүбүлүкэ 2 миэстэлээх; Кюдяков Василий Васильевич - көңүл тустууга маастарга кандидат, РСФСР уонна Бүлүү зонатын күрэхтэһилэрин призера; Никифоров Афанасий Иннокентьевич - хапсаҕайга "Урожай" общество чемпиона өрөспүүбүлүкэтээҕи күрэхтэһиитин чемпиона, бэтэрээннэргэ "Манчаары" бириинигэр куобах күрэхтэһиитин кыайылыаҕа; Федоров Егор Прокопьевич - хапсаҕайга уонна көңүл тустууга 1 разрядтаах, өрөспүүбүлүкэ "Труд" уонна "Спартак" обществендарын чемпиона, хапсаҕайга Саха сирин норуоттарын Спартакиадаларыгар призера; Васильев Василий Васильевич - боксага спорт маастара, өрөспүүбүлүкэ 4 төгүллээх чемпиона, Дальнай Восток уонна Сибирь чемпиона, кикбоксингга Аан дойду кылаастаах спорт маастара, өрөспүүбүлүкэ 3 төгүллээх чемпиона, Арасыйыа, СНГ, Азия, Европа уонна Аан дойду чемпиона; Саввинов Николай Николаевич - дуобакка ССРС спордун маастара, өрөспүүбүлүкэ 14 төгүллээх чемпиона; Николаев Прокопий Дмитриевич - паралимпийскай оонньууларга грекоримскай тустууга 2 төгүллээх призера, Болгарияҕа ытыгыллыбыт сурдлимпийскай оонньууларга 62 киилбэ үгүн көмүс призера, Арасыйыа спордун үгүллээх маастара, тренер. Мантан салгыы Хорула буоруттан сирэлийэн, буһан-хатан тахсыбыт дьоннорбутун ааттыы туруоха сөп.

Сэбиэскэй кэмнэргэ араас фестивалларга, спорт араас хайысхалаах тэрээһиннэригэр Хорула хамаандата инники күөһүнэ сылдьара диэн ахталлар. 90-с сылларга дойду үрдүнэн буолбут дьалхааннаах кэмнэр охсууларыттан спорду өрө туугу мөлтүү сылдыбыт кэмнэрдээх. Онтон кэлин кэккэ сылларга биниги ыччаттарбыт спорт араас көрүннэринэн утумнаахтык дьарыктаналлара бинигини үрдэр. Тустуу, хапсаҕай курдук сахалар өрө туппут спордун кө-

- Чөл олох -

Спорка ситиһиилэрбитинэн киэн туттабыт



рүнүн биниги, хорулалар, күтүөптүт Дедюкин Михаил Михайлович кээн оҕолорбутун күүскэ дьарыктаан Хорула аатын элбэхтик ааттаппыта. Ол иһин даҕаны Хорула дыно-сэргэтэ киниэхэ махтала улахан.

Бу кэлинги сылларга Үөһэ-Бүлүүттэн төрүттээх эдэр киһи, физкультурта учуутала Осипов Петр Васильевич биниги оҕолорбутун эт-хаан өтүгүнэн сайдаларыгар, тустуу, хапсаҕай албастарыгар күүскэ дьарыктаан үлэли сылдьар. Оҕолор ситиһилэринэн биниги бары киэн туттабыт. Кэр-

гэнинэн Мария Григорьевналыын (математика учуутала) бу дойдуну сөбүлээн олохсуйардыы олохторун тэринилэр. Икки уол оҕолоохтор. Мария Григорьевна үлэтин тас өтүгүнэн оҕолору үгүккү кэрэ эйгитигэр уһуйар.

Мань сөргэ биһиэхэ кэлинги кэмгэ мас тардыһыта күүскэ сайынна. Бу манна элбэх сыратын, бириэмэтин биэрэн Васильев Павел Николаевич дьарыктыыр. Бу ааспыт үй бүтэһик күннэригэр ытыгыллыбыт региональной Ньурба оройуонун мас тардыһааччыларын турнирыгар биниги

оҕолорбут ситиһиилэрэ бинигини улаханлык соһуттулар да, үөртүлэр да. Бу турнирга Сунтаар, Үөһэ-Бүлүү, Бүлүү, Ньурба оройуоннарыттан барыта 120-чэ оҕо кытынна.

Бинигиттэн 5 оҕо чемпион үрдүк аатын ылан үөрдүлэр-көттүлэр. Степанов Рома, 74 кг. үөһэ, Николаев Саша, 64 кг. диэри, Федоров Антон, 60 кг., Иванова Варя, 46 кг. диэри, Михайлова Юлия, 62 кг. үөһэ, абсолютнайга Степанов Рома, Михайлова Юлия үрдүк кыайыны ситистилэр. Николаев Саша 64 кг. үөһэ, Сымтытов Дима, 40 кг. диэри, Николаева Сайына 55 кг. диэри тардыһаннар эмиэ бириэмэтэх иккис миэстэ тигистилэр. Онон Хорула оскуолатын хамаандата кыайыны кынаттанан кэлэн дойдуларын аатын дуорааннаахтык ааттастылар.

Масреслинг, спорт көрүгүн быһытыннан биир уустук көрүг. Манна тренертэн элбэх тулуур, сыра эрэйиллэрэ саарбага суох. "Бэйэм уруккуттан баҕа санаабын ситиһэн оҕолору дьарыктыбын уонна дьарыктаныан баҕалаах оҕолор элбэхтэр" диэн Павел Николаевич санаатын үллэстэр. Манна даҕатан эттэххэ, биниги нэһилик кытыы сытарбыт араас ытыгыллар күрэхтэргэ кытыыбытыгар элбэх уустуктары көрсөбүт. Ороскуота элбээн тахсар. Манна кытыы сытар нэһиликтэргэ улуус салалтатын өттүттэн болҕомто наада.

Быйыл муус устар 3-4 күннэригэр биниги нэһиликкэ спорт сайдыытыгар биир үөрүүлээх бэлиэ кэм буолара былааннанар. Ол курдук спортивнай заалбытыгар улахан үлэ ытыгыллан, төрдүттэн көтүрэн сангалы тутан үөрүүлээх аһыллыта буолуохтаах. Мань сөргэ заалбытыгар биниги биир дойдулаахпыт, биллиилээх тустуук, спорт пропагандиһа Егор Прокопьевич Федоров - Хорула Дьөгүөр аатын ингэри уонна кини аатынан оскуола оҕолоругар онус төгүлүн ытыгыллар хапсаҕайга уонна көңүл тустууга региональной турнир буолуохтаах. Бу тэрээһингэ бэлэмнэни үлэлэр бара тураллар. Оскуолабыт оҕолоро, нэһилик олохтоохтору бу спорт бырааһынньыгын күүскэ бэлэмнэн, долгуя-үөрэ күүтэллэр.

Л.И. АНДРОСОВА.

- Ыгырыы -

Дойдугар үтүөнү оноруоххун сөп

Ханнык баҕарар омук бэйэтин үйэлээх үгэстэрин, итэбэлин, тылын-өһүн, культууратын, таҕаһын-сабын, аһын-үөлүн билэр уонна тутуһар буоллаҕына омук быһытынан сымэлийбэт. Ханна баҕарар итилэри түмэр, көрдөрөр, кэспиир күүһүнэн музейдар буолаллар.

Маалыкайга онук сиринэн "Степан Васильев" аатынан музей 2006 сылтан тэриллэн дьолунаахтык үлэлиир. Биниги музейыт сүрүн үлэтин ыччаты иитиигэ туһаайар. Манна экспонаттары таһынан нэһилик, улуус, өрөспүүбүлүкэ бастын дьоннорун кытта көрсүһүүлэр, кинигэлэри сүрэхтэһин, үһүнук олохтоту ыаллары бэлиэтэһин, оскуола оҕолоругар уроктар оһон да атын тэрээһиннэр былаан быһытынан бараллар. Олох көрдөрүгүнэн түмэлбит дьыэтэ төһө да үчүгэйдик онотулуубутун, элбэх экспонат, олохтоох дьон туһунан үгүс маҕыһаа мунньулуубутун иһин, ычачка саха омук үйэлээх үгэстэрин үөрэтиигэ ситэтэ суох кыахтаах.

Ол иһин элбэхтик ырытан-ыраҕалаан баран түмэлбитин кэнэтэн комплекс онорорго санаммыпыт. "Ситим" диэн биниги нэһилик ычачтын түмсүтэ бачыым көтөбөн 4 Бүлүү улуугар тийэн көмүскээн гран үлэҕа номноо икки сыл буолла. Өбүгэлэрбит туох баар үгэстэрин тутуһан саха балаҕанын тутан, онно сөптөөх экспонаттары туруорарбыт буоллар үлэбит ис хоһоно өссө кэҕиз, дириҕиз этэ. Ону тэнэ манна оскуола оҕолоругар төрүт культуура урогун уонна араас көрсүһүүлэри ытыгарта табыгастаах буолуо этэ. Онтукатын олоххо киллэрэргэ үп-харчы тийбэт.

Ол иһин Маалыкайга олох уонна манна төрөөн-үөскээн сордохтор үлэлээн баран атын сир-

дэргэ олохтор биһир дойдулаахтарбытын бэйэлэрин бабаларынан үбүнэн көмөлөһүөхтэрэ диэн бу ыгырыыны таһаарабыт. Биһиргэ үөрэммит оҕолор кылааһынан, тэрилитэ салайааччылар, ыаллар, аймактар, биридиилээн дьоннор ким төһөнү кыайарынан анал счакка харчы түһэриэхтэрин сөп. Ама нэһиликпит туһугар туруннахпытыва бачча элбэх дьон биһир балаҕан тутулар үбүн булуохпут суоҕа дуо диэн санаалаахпыт?!

Билингги туругунан ааспыт сыл ахсынны ыыгар Дьокуускайга буолбут Бордон нэһиликиттэн төрүттээх дьоннор көрсүһүүлэри кэнниттэн биһиргэ олохтор Еремеева А.И. 500 солк., биллиилээх учуонайыт, техникай наука доктара Афанасьев Д.Е. 50000 солк. киллэрдилэр. Балаҕаммытын Степан Васильев төрөөбүтэ 120 сылыгар 2016 с. киллэрэхпитин наада.

Ону таһынан Маалыкайга олохтор техникалаах дьоннор мас киллэриитигэр, эр дьоннор балаҕан тутуугулар, ыал ийэлэрэ, ыччаттар, оскуола оҕолоро араас үлэтигэр көмөлөһүөхтэрин сөп. Атын нэһиликтэрт бүтүн оскуоланы, оҕо үһуяаннарын туталлар, биниги нэһилик дыно-сэргэтэ биһир балаҕаны тутуохпут суоҕа дуо? Түмүстэхпитинэ тутуохпут, норуот күүһэ - көмүөл күүһэ!

Харчыны манлык счакка түһэриэххитин сөп. Бу түмэл үлэһитин аатыгар анал счак аһылына.

Баишева Валерия Афанасьевна, счакт получателя 40817810976000188953

Банк получателя Якутское отделение № 8603 ОАО "Сбербанк России" г. Якутск.

ИНН получателя 141901045913.

"Ситим" ычачт түмсүтүтэ, бэтэрээннэр сэбиэттэртэ, эбэтэр түмсүүлэртэ.

- Күрэх -

Бары биһир киһи курдук

Саха төрүт оонньуулары аныгылыы, сагалыы тыыннанан Россияҕа, ону аһан аан дойдуга биһирниилэр. Хапсаҕай, мас тардыһыта, атах оонньуулары уо.д.а. дьон сэнээриитин, биһирэбиллин ылылар.

Спорт ханнык баҕарар көрүгэ киһини тулуурга, хорсун санаалаах буоларга, сырдыкка-кэрэбэ угуһар. Спорт күннэҕи ситимнээх эрчилли түмүгэ буолара саарбага суох. Онон бэйэн формаһын сүтэрбэт курдук син-биһир кыра-кыраалаан эрчиллэ сылдыһаххын наада. Онтон спортсмен, бастатан туран, эт-хаан өтүгүнэн сайдыылаах, чөл олоху тутуһар буолуохтаах. Иккининэн, күстээх санаалаах, сымнаҕас күһүн баран, өһөс майгылаах буолуохтаах. Бу спорка сыһыан, өһөс майгы диэн.

Олунньу 7 күнүгэр үгэс курдук оҕолор ортолоругар ытыгыллар "Өбүгэлэр оонньуулары" күрэх буолан ааста.

Сарсыарда 10 ч. Антоновка оскуолатын спортивнай залыгар күрэх параадтан сагаланна. Манна 6-11 кылаас уолаттара кытыннылар. Улуустан барыта 18 толору хамаанда күөн көрсө кэлбиттэр. Хатыы уонна Хорула курдук ыраах сытар нэһиликтэн хомуллан кэлбиттэрэ хай-баллаах суол.

Лицейтэн Лазарев Юра (7 кыл.), Кириллин Артем (9 кыл.), Антонов Марк (11 кыл.) кытыннылар. Бары да кыанар уолаттар. Кинилэри физкультура учууталлара Степанов Валерий Гаврильевич, Гуляева Вера Яковлевна эрчийэллэр. Кинилэр оҕолору эт-хаан эрэ өтүгүнэн буолбакка, өй-санаа өтүгүнэн эмиэ бэлэмнээх буоларга үөрэтэллэр.

Күрэхтэһии тэрээһиннэхтик ытыгыллара судуйалыыр дьонтон улахан тутулуктаах. Максимов Александр Васильевич, Канаев Аким Васильевич у.д.а. үрдүк таһымга ытыгыллар.



Күрэх икки ағыы араһан, орто звено уонна улахан кылаас оҕолоругар тэнгэ барда. Кыраларга бастаан тутум эргилер буолла. Кыанар уолаттар 20-тэ эргийдилэр, баттаххынан эбэтэр таҕаскынан сири таарыдын даҕаны туораан иһэбин.

Мүһэ былдыһыга лицей уолаттара иннилеригэр кими да түһэрттилэр. Юра, Марк бастаатылар. Кэтэх тардыһы түһүмэх дьэ кырдык даҕаны ингирирдээх уолаттар күрэхтэрэ эбит. Манна Юра, Марк 2 миэстэ буоллулар. Эбиэт кэнниттэн күрэх иккис чаһа сагаланна. Үараһыны көтөбүү түһүмэххэ үс араас ыһаһыннаах (10, 15, 20 киилэ) кууллаах кумаһы көтөбөн эбэтэр сүгэн бириэмэбэ залы биридэ эргийэллэр. Манна уолаттарбыт эмиэ бастаатылар. Юра 10 киилэлээх куулу көтөбөн сүүрбүт бириэмэтэ - 11,74 сөкүүндэ, Марк 20 киилэни көтөбөн сүүрбүт бириэмэтэ - 12,50

сөкүүндэ. Үстэ төхтөрүгөн ойууга Юра көрдөрүүгэ - 24,63 миэтирэ буолан 1 миэстэбэ табыста, Марк - 30,36 миэтирэ ойон - 2 миэстэбэ тигистэ.

Күрэх көрдөрүүгүнөн лицей уолаттара биһир-икки тутум үрдүктэрэ көһүгүн.

Уопсай суума түмүгүнэн Ньурба техникай лицейа - 1 миэстэ, Хорула - 2 миэстэ, Ньурба 1 №-дээх оскуолатта - 3 миэстэ буоллулар. Манлык күрэхтэһилэргэ эдэр ычачт бэйэ-бэйэлэрин кытта билсэр, спордунаан салгыы дьарыктанарыгар санаата күүһүрэр.

Түмүккэ эдэр ычачты барыларын чөл олобу тутуһаргытыгар, дьарыктанаргытыгар ыгырабын. Спорду сэнээрин уонна спордунаан дьарыктанын.

Өбүгэлэрбит оонньуулары сылтан сыл тупса, туругура турдун!

Розалия ЛАЗАРЕВА.

- Кыайыы 70 сылыгар -



Сэри толоонугар: Ильмень күөл

биппит.

Миигин 19-с оһуобай туспа хайыһар биригээдэтигэр 1 батальонна баарын диэн Красноармейский кинийскэ биэрдибит. Сотору-сотору иккилии-үстүү хонуктаах похуоттар буолар этилэр, онно мин билэр дьонум өлбүттэрэ: Былаас Васильев - саха байыаннай оскуолатын бүтэрбит киһи, званилаах этэ уонна Иванов (Тыалырбах) - Ньурба-ҕа райвоенкомат үлэһитэ. Биридэ 60 километра хайыһарынан сырсыы буолбута, мин иккис буолбутум, оттон табаарыһым Трофим Горбатов 1 миэстэ буолбута.

1943 снл үүнэ. Мос-

күөһү 9 хонон, тимир суолунан айаннаан, сатыы хааман Ильмень күөлү буллубут. Барыбыт таҕаспыт сабыс-саҥа уонна 30 киилэ сэрии сэтэ. Докумуннарбытын барытын хомуйан ылылар, мин комсомольскай билиппин, байыаннай кинийскэбин биэрдим. Хамандыырдарбыт эмиэ салаат таҕастаахтар, суолга ааттарынан, аҕаларын ааттарынан отделение, взвод, рота, батальон хамандыырдарын билиэхтээхпит.

Дьэ, онон Ильмень күөл мууһугар олунньу 23 күнүгэр киридибит. Күөлү туораан нымэстэргэ саба түһэр сыаллаах этибит. Барыахпыт иннинэ 5-тии киһиэхэ биирдии водканы уонна концентрат биэрдилэр. Түүн бардыбыт уонна халлаан сырдыта ньиэмэстэр сытар биэрэктэригэр 500-чэ миэстэ чугаһаабыппыт кэннэ, самолеттар кэлэн буомбалаан, пулемет-

тынан ытан бардылар. Биниги мууска сытабыт. Күнү быһа сордоотулар. Аһыах киһи орто быһылаах. Киһи бөҕө ууга барда. Мин нөгүө сарсыардатыгар халлаан сырдыта самолеттар көтөллөрүн быһыгар аһыах киһини кытта сыыр аһыгар тийэн сыттым. Самолеттар аллараа бабайынан көтөллөр, летчиктар сирэйдэрэ көстөр, ытар боуулаах уонна хамаандабыр киһи биір да суох.

Ити курдук сытан биэрэммит ньиэмэстэр буомбалаан, ытылаан элбэх киһибитин өлөрдүлэр. Кэлин собус харыйа ойуур быһыгар дьон мууһугар көрөн, онно тийдим уонна биниги ротаныттан взвод хамандыырын булдум. Ротабытыттан 7 эрэ киһи ордурут, кэпсэтэллэриттэн иһиттэххэ биригээдэбиттэн 70-ча эрэ киһи хаалбыт. Үксэ Дальнай Востоктан моряктар үһү. Аһаан баран эмиз сэриигэ киридибит.

...Онтон кэлин араас сэрии сырдыларыгар Ленинградынан, Харьковынан, Серпухов хайысхатынан сылдан баран, бааһыран дойдубар 1944 сыллаахха ыам ыйыгар балтыһахтаах тийэн кэллим.

Миигин ньиэмэстэр өлөртөтөх киһилэрэ дииллэрэ. Ол оруннаах этэ. "Наука Ленина" колхозтан 42 киһи сэриигэ барбыппыт, олортон уоттаах сэрии толоонуттан мин эрэ эргиллибим. Кэлин ол дьонтон сэриигэ кирибэккэ ыалдьан Дэгэрэн уола кэлбитэ. Миигин "Наука Ленина" колхоз бэрэссэдэтэ Петров Иннокентий Федорович олус үчүгэйдик көрсүбүтэ. Икки центнер бурдугу уонна кыамматтар фондолара диэн баарыттан харчынан бэрдэрдэ. "Сыллаабы отчуотунан ынах биэриэхпит, кэргэннэннэххинэ кинихэ эмиэ" диір Иннокентий Федорович. "Бурдук олус диэн үүнэр: оруос, дьэ-һимизэн уонна "кубанка" диэн уунангыы сылдыар селиэһинэй. Дохуот элбэх, атын оройуоннартан кытта кэлэн ылаллар. Дьокуускайдаама, манна хаалан үлэлээ". Мин хонуну биригэ-

дьириинэн үлэлээн бардым.

"...Петров И.Ф. олус чизһинэй, дьонун салаһааччы этэ", - диэн боростуой дьон саастаах өтө саһыллалар уонна ол саһааһы алдыархайтан - хоргуһууттан элбэх киһини быһаабат дьонтон биридэстэрин быһыытынан убаастаан ахталлар. Кырдык, киһи киһини куһаҥан онгорор кыахтаах уонна төттөрү - киһи киһини үчүгэйгэ тардар. Ол иһин этэллэр "киһи киһинэн олорор" диэн. Ким элбэх доһордоох - ол дьоллоох.

Василий Васильевич МИХАЙЛОВ
1996 с. ахтыгытын бэчээккэ бэлэмнээтэ ПЛОТНИКОВА Н.И.
Ньурба к. муһабын депутаты,
Ньурба к. бочуоттаах олохтооҕо, педагогическай үлэ бэтэрээнэ.

(Ильмень күөлгэ Саха сирин делегацията Өйдөбүнүк монумент туруоруоттарыгар Василий Васильевич Михайлов аата баар.

Красноармеец Дмитрий Овчаренко – “кыһыл терминатор”

Билигин омуку киһилэрэ үгүстэр, Голливуд боевиктарын көрдөрүлөр. Онно көрдөхкө собоҕо боевик-спецназовец уонунан, онтон да элбэх аһсааннаах, саалаах-саадахтаах дьоннор үлү кырган кэбихэр. Боевик эрэ бэстилиэтин буулдута утарылаһар дьоннорун табар, кини эрэ быраһытты быһаба киһиэхэ батары түһэн өлөрөр. Оттон ити айылаах элбэх саалаах-саадахтаах дьоннор ытылыһыллар даҕаны тугу да таппаттар. Сорох кэмгэ боевикпыт ол сытар дьоннор буулдыларыттан аһаран биэрэр курдук онгороллор.

Оннук сымыйа киһини биниги оҕолорбут, сизинэбит көрө-көрөлөр собуу-махтайыы бөҕө буолаллар. Көрбүт боевиктарын курдук буоларга кыһаналлар. Кэм да ону-маны өйдүүр, анаалыстыр дьоннор итиники боевиктары көрдөрүлөрүн итэҕэйбэттэр. Ол гынан баран, ити боевиктар курдук быһылаанга түбэхэн баран кыайылаах тахсыбыт “кыһыл терминаторы”, дьингээх сэбиэскэй салааты, кэпсэтихпин баҕарабын. Собоҕо сэбиэскэй салаат биэс уонча ньиэмэстэри кытта көрсүһүүгэ булугас өйө, харса суоһа ити Голливуд сценаристарын толкуйдаарын куоһарар.

Бу кэпсир түбэлтэм 1941 сыллаахха от ыйын 13 күнүгэр буолан ааспыт быһылааны аһар турардаахпын. Украинаға, Харьковскай уобаласка Овчарова диэн дэриэбинэ баар эбит. Бу дэриэбинэ 1919 сыллаахха баһынай кэргэнигэр уол оҕо төрөөбүт. Кинни Дима диэн ааттаабыттар. Дима аҕата Роман мас уһаа эбит. Онон дьибэ аһаларын Роман сүгэлэрэ сытыһыллан туттарга куруук бэлэм тураллара. Сүгэлэрин солбуһуннара сылдан маһы уһанар, болуотуннуктуур эрэ кэмигэр туттара. Ол сүгэлэртэн атын сүгэни дьибэ тутталлара.

Дима үөрэһи кыайан ылбатах. Биэс кылаас үөрэһинэн бүппүт. Ол оннугар аһатын батыһа сылдан маһы таҕастыырга, сүөһүнү көрөргө, от оттуурга, саһаан охсорго үөрэммит. Кини бэйэтин баҕа санаатынан Кыһыл Аармыйа эккэтигэр сулууспалаан баран дойдутугар эргиллэн кэлэн холкуоһугар үлэни кириэр, таптыыр кыһыһын кэргэн ылан ыал буолан нус бааччы олорор туһунан толкуйдуур буолбут.

Ити кэмгэ алдыархайдаах Аҕа дойду сэриитэ саһаламмыта. Ньиэмэстэр уоран Сэбиэскэй Сойууска саба түспүттэрэ. Онон Дима аармыйаға ынҕырыллыбыта. Сулууспалыгар чааһыгар кэлбитигэр, командирдар сүбэлэһэн баран бу холкуостаах баһынай уолугар атын үлэиригэр ордуку табыгастаах буолуо дьинээр тэлигэлээх аты туттарбыттар.

Красноармеец Дмитрий Овчаренко биригэ сулууспалы сылдыар салааттарыгар кунһияттан аһылык аһалы, сэриилэрин сэлтэригэр снарядтарын хааччыһы курдук эппиэттээх сорууда сүктэриллибитэ. Бу айылаах уоттаах сэрии бара турар кэмигэр, туох да улахан куттала суох сорууда буоллаға. Онон Дмитрий Овчаренко соруудағы тоторо соботоһун сылдыбыта. Эбэһинэһин эрэллээхтик толорон испитэ. Салаат буоларын быһыытынан, бинтиэпкэ биэрбиттэрэ.

1941 сыллаахха от ыйын ортоһун диэки Дмитрий Овчаренко сулууспалыгар чааһа Бельцы диэн Молдавия куоратын чугаһыгар сэриилээх сылдыбыта. От ыйын 13 күнүгэр Дмирий снарядтарын аһала, аһыар астарын кунһияттан ыла тэлигэлээх атынан эмиз барбыт. Киһи барыта билэринэн 13 чыһыһыла дьоло суох чыһыһыла дьһллэр. Ол гынан баран, дьоло суох чыһыһыла диэн снаряд тийэ барбат буоларын табыллыбат. Оттон сэриилээх сылдыар салааттар 13 чыһыһыла диэн аһаабат буолаллара эмиз табыллыбат. Ол иһин ити үөһэ этиллитит таһаҕастарын аһала красноармеец Дмитрий Овчаренко бардаға дии.

Аара суолга тугу да көрсүбэккэ аһылаахтаах таһаҕастарын тиэнэн, суолун устун чааһын диэки төһөн истэһинэ, доһоор, икки массына биридэ баар буола түспүт. Ол массыналарга 3 ньиэмэс офицердара уонна 50 ньиэмэс салааттара олорсон кэлбиттэр.

Дмитрий Овчаренко ханна да барар кыаға суох, тохтууругар эрэ тийибитэ. Ньиэмэстэр кэллэ кэллэт биниги киһибит саатын былдыаан ылбыттар. Бэйэтин кырбаабыттар. Ол кэнниттэн биір ньиэмэс офицера кинини доһуруостаан кириэр барбыта. Хантан иһерин, тугу таһарын, сулууспалыгар чааһа ханна турарын, мантан төһө ыраабын ыйыталыы турбут.

Ньиэмэстэр Сэбиэскэй Сойууска уоран саба түспүт буоланнар биір ый курдук бириэмээгэ элбэх сири ылбыттара, кыайан-хотон иһэр буолан, хаһаайттар курдук тутталлара. Онуооха эбии бу собоҕо киһиттэн сэрэниэхтэрэ дуо? Баар суох көмүскэниэх саатын былдыаан ылбыттара. Онон олох да наадыбакка, дэлээгэйдэригэр түһэннэр, тус-туһунан бөлөхтөһөн туран табахтан барбыттара.

Дмитрий Овчаренко тизийэн иһэр аһылығын уонна снарядтарын быһылыгар күннэтэ туттар сүгэ сыһыта. Ол сүгэбэ ньиэмэстэр тоһо наадыбатахтарын билбэти, көрбөтөхтөрө эбитэ дуу. Оттон тыа киһитигэр сүгэ диэн күннэтэ туттар саамай эрэллээх тэриллэриттэн биридэстэрэ буоллаға. Сүгэтэ суох күннэ саһамаккын.

Ньиэмэстэргэ тутуллан турар Дмитрий тугу толкуйдаабыта биллибэт. Бука ону-маны, уһуну-киэги толкуйдатар курдук ньиэмэстэр бириэмэ биэрбэтэх буолуохтаахтар. Боппуруостуу турар ньиэмэс офицера, туохха эрэ аралдыһан, салааттарын диэки төбөтүн эргитэн көрөн эрдэһинэ, красноармеец Дмитрий Овчаренко сүгэтин сулубу тардан ылбыт да ньиэмэс офицерыгар бокуой-такааи биэрбэккэ төбөтүн быһа охсон кэбиспит. Төбөтө быстыбыт ньиэмэс офицера сиргэ олоро биэрбит.

Табахты турбут ньиэмэс салааттара соһуйан эрэ хаалбыттар. Тугу да гыһахтарын булбакка айахтарын атан баран туралларын туһунан, Дмитрий тэлигэбэ бырабылла сылдыар гранаталары утуу-субу ньиэмэстэр мустан турар сирдэрин диэки быраҕаттаабыт.

Тыас-уус, буруо-танаа бөбөтө буолбут. Ол кэмигэр ньиэмэстэр өйдөнөн көрбүттэрэ, биригэ сулууспалы сылдыар таһаарыстара үгүстэрэ өлө сыталлар эбит. Соррохторо табыллан өлөөрү ыһылааһы бөҕө буола сыталлара. Оннук алдыархайтан куттал бөбөтө буолбуттар. Ол сытан өйдөөн көрбүттэрэ, доһоор, бүтүннү хаан буолан хаалбыт, өссө хааннаах сүгэ тутуурдаах, илбинирэн хаалбыт илэ абааһы кинилэр диэки сүүрэн иһерин көрөөт, буулдаға, оскуолака табыллыбатах ньиэмэс салааттара куотар

аакка түспүттэр. Кутталларыттан саһахтара кыпчыһан кыайан сүүрбэт буолан хаалыт ньиэмэс салааттарын сырса сылдан сүгэнэн биликтэһээбит. Ол иһигэр оҕурут бүтэйин туораан куота сатыы сылдыар ньиэмэс офицерын ситэ баттан ылан сүгэтинэн эмиз төбөтүн лэксэриппит.

Оннук илбинирбит, кыа хаан буолбут, сүгэ тутуурдаах нуучча салаатын ньиэмэстэр “абааһыга” холообуттар быһылаах. Тыһнаах ордурут салааттар биір да сааны эспэккэ бары куотан хаалбыттар. Оннук куттамыттар, оннук уолуйбуттар. Онон бары куоппуттарын кэннэ кыһыл армеец Дмитрий Овчаренко уоскуйан баран өлбүт ньиэмэстэртэн докумуоннарын хомуйталаабыт. Офицердар планшеттарын ылтаабыт. Ол кэннэ ылбыт таһаҕаһыттан тугу да энчиэрпэпкэ бэйэтин ротатыгар тийэн кэлбитэ.

Кыһыл армеец Дмирий Овчаренко аара сылдыар суолугар буолбут быһылааны кэпсээбитигэр биригэ сулууспалы сылдыар таһаарыстара итэҕэйбэтэхтэрэ. Онон кинини салааттар көхтөөх күлүүлэригэр ыппыттар. “Сымыйанан ону-маны була сатыы-сатыы, онгрон көрө-көрө кэпсээмэ” - дэспиттэр.

Ол кэмигэр политрук Дмитрий аһалан биэрбит немецтэр доккумуоннарын көрө-көрө собуу-махтайыы бөҕө буолбут. Онтон аһыах байыастары ылан Дмитрий Овчаренко ньиэмэстэри көрсүбүт сиригэр барбыттар. Онно тийэн ньиэмэс салааттарын 21 өлүктэрин булбуттар. Ону таһынан төбөлөрө быһылыбыт икки ньиэмэс офицердарын өлүктэрин булбуттара.

Кыһыл армеец Дмитрий Овчаренко оннук геройдуу быһыһы онгорбутун туһунан сулууспалыгар чааһын командованията үрдүкү наһараадаға түһэрбитэ. Онно 1941 снл сэттинни 9 күнүгэр Сэбиэскэй Сойуу Верховнай Сэбиэтин Президиумун Бйааҕа тахсыбыта. Онно “Немецкэй-фашистскай халабырдыттары утары кыргыһыга командование соруудахтарын чиэстээхтик толорун уонна ньиэмэстэри утары көрсөн бэйэтин геройдуу быһыһын көрдөрбүтүн иһин кыһыл армеец Овчаренко Дмитрий Романовичка Сэбиэскэй Сойуус Геройун аата ингэриллэр, ону кытта

сэргэ Ленин уордыһанын уонна Кыһыл Сулус мэтээлинэн наһараадаланар”, - диэн Бйаахха этиллэр.

Дмитрий Овчаренко ити ньиэмэстэри кытта көрсөн баран кыайылаах тахсыабыттан, тэлигэлээх аһыттан уларыһан пулеметчик онгорбуттара. Пулеметтын илдэ сылдан харса суох сэриилэспитэ. Кини пулеметын буулдыыттан 3-4 снл туһары төһөлөөх ньиэмэс өлбүтүн, суох буолбутун этэр кыаллыбат.

Дмитрий пулеметчик быһыһытын сэриини бүтэрсэ сыһыта. Ол гынан баран, Улуу Кыайы күһүн, өрөгөйдөөх бырааһынныһын көрсүбэт дьылдалааммыта. Венгрияны ньиэмэс халабырдыттарыттан босхолуур уоттаах кыргыһыга пулеметчик Дмитрий Овчаренко ыараханньк баһырбыт. Кини 1945 сыллаахха тохсунньу 28 күнүгэр госпитальга сытан эдрэ эрчимнээх сүрбэ тэлпэт буолбута...

1941 снл от ыйын 13 күнүгэр кыһыл армеец Дмитрий Овчаренко сүгэтиттэн тыһнаах ордон тыһынарын уһаптыт ньиэмэс салааттара бука түүн сүгүн утуйбат буолбут буолуохтаахтар. Кинилэр хас утуйаары гыннахтарын айы кыһыбыт-аһабыт, таһаһа-саба, сүгэ бүтүннү кыа-хаан буолбут, илбинирбит нуучча салаата сүгэ тутуурдаах кинилэр диэки сүүрэн иһерин көрөр буолуохтаахтар.

Оннук төһөлөөх Кыһыл Аармыйа салааттара төрөөбүт төрүт буордарын былдыаппыттар, дьизэлэрин-уоттарын алдыаттар быттара, дьоннорун-сэргэлэрин кыргыттарбыттара буолуой. Кинилэр бары, ити Дмитрий Овчаренко курдук кыһыһахтара-аһаһахтара, илбинирбиттэрэ турдаға. Онно Кыһыл Аармыйа салааттарыттан - “кыһыл терминатордартан” көңүл-босхо куотан, тыһнаах ордон дойдубутугар-сирбитигэр, дьоммутугар-сэргэбитигэр тийэрбит биллибэт эбит дьен саарбахтыр санаалар ньиэмэс салааттарыгар кириэтээбит буолуохтаах диэн быһа сэрэйэбин.

Василий Семенович СЕМЕНОВ,
Ньурба оройуонун бочуоттаах олохтооҕо,
Бочуот Знага,
“Партийнай килбин” уордыһаннар кавалердара.

— Култуура эйгэтэ —

МЭНГЭДЬЭК ТҮӨЛБЭТИН ОҺУОХАЙА

Биһиги оройуонна 2014 сълтан "Түөлбэ оҺуохайа" диэн оройуон бары нэһиликтэрин хабар, нэһилиэк баһылыктарын нэһилиэнньэни кытары ыкса ситимнээхтик үлэлииллэрин хааччылар элбэх сыллаах бырайыак олоҕо киһирэн, оҺуохайы киэн далааһынныырга үлэ бара турар. Бырайыак ааптара Ньурбатаабы нуруот фольклорнай коллективин салайааччыта Николаева Розалия Николаевна.

Быйылгы сылга Мэҥэдьэктээби Иван Яковлевич Танхаров аатынан "Түөлбэ" КЭК, сэрии бэтэрээнэ, нуруот ырыаһыта, алгысчыт Степанов Василий Васильевич - Хомпуоһап Баһылай бириһигэр, Улуу Кыайыы 70 сылыгар аналлаах Бүлүү бөлөх улуустарын оҺуохайга күрэтин тэрийдэ. Тэрээнин олунньу 13-гэр - ийэ тыл, сурук - бичик күнүгэр саҕаланан, 14 чыһылыгыгар - тапталлаахтар күннэригэр түмүктэни эраты тыннанна. Айылбаттан айдарылаах дьонго этэр - тыһнар кэмнэригэр, тыллара-өстөрө чочулларыгар ийни утабы укта. Дьоро күннэри хомоһойдук хоһонноон, чочуонайдык чочуйан, ылбабайдык ыпсаран иилээн-саҕалаан үөрэбери туйгуна, саха тылын учуутала Кириллина Александра Васильевна уонна өрөспүүбүлүкэ, оройуон биллэр оҺуохайдыта Дмитриева Тамара Григорьевна ыттыллар.

Оройуон тас өттүтүн, Сунтаартан, Сунтаар Наахараттан, Тойбохойттан, Дьаарханьтан, Түбэйиттэн, Сизийиттэн барыта 9 оҺуохайдыт, Бүтэй Бүлүүттэн 2 оҺуохайдыт кэлэн кэрэ, сонун оҺуохайы көрдөрүлэр. Сунтаартан кэлбит ыалдыттарбыттан аҕыстары Бүлүү түбэтин кыайылаахтара, ол иһигэр, өрөспүүбүлүкэ үс Дарханнара: 66 саастаах Евсеев Михаил Михайлович - Курабаай, 84-с хаарыгар үк-тэммит Нилос Егор Ефремович, оҺуохайдыттар салайааччытара Чириков Иннокентий Федорович, өрөспүүбүлүкэ Далбара Иванова Лариса Николаевна, 84 сааһы билиммэт Герой-ийэ Чокурова Мария Михайловна бааллар. Ыаллы нэһиликтэриттэн Малдыбартан, Бордонтон, Өгөдөлтөн, оройуон иһиттэн Ньурба куораттан, Сүлэттэн, Дьиикидэттэн, Чаппандаттан, Күндээдэттэн, Маартан талба талааннаах улахан да дьон, оҗолор да кэллилэр.

Биһиги оройуон киэн туттар дьоммут - Гиннес рекордун Европаҕа олоҕообут Степанов Прокопий Николаевич, оройуон биллэр оҺуохайдыта Ушканова Ольга Семеновна, 79 хаары таһаҕас ҕыммат Степанов Александр Иванович, 77 саастаах Алексеев Николай Амосович, ыарыыга бэриммэт эр санаалаах 66 саастаах Догуева Александра Васильевна кэлбиттэр. Оройуон Мунньабын бэрэссэдээтэлэ Евсеев Сергей Иванович, Коммунист партияттан Ил Түмэнгэ депутат Васильев Иннокентий Давыдович, култуура оройуоннаабы салаатын фольклорга специалиһа Ноева Маргарита Романовна тус бэйэлэринэн кэлэн эбэрдэлээтилэр, үтүө баҕарыларын эттилэр.

Түөлбэ оҺуохайыгар 26 улахан киһи, 25 оҗо түһүлгэни тэнитэн, күндү көмүс күөмэйдэринэн кылыгырас кылыһабы таһаардылар, эти-сиини дьалкыта хамсаган, сиртэн тэйэ көттүлэр. Ыраахтан-чугастан кэлэн Мэҥэдьэк нэһиликтэргэ чобуруоспут, киһилэри таһынан көхтөөхтүк кытыбыт бэйэбит оҗолорбут, оҺуохайдыттарбыт кэрэ, чуор куоластарынан олоҕоохтор кулгаахтарын сымнаттылар. Нэһилиэнньэбэ чачы да бырааһынныгы тэрийдилэр, өр кэмнэргэ кэрэ кэпсээн онгостор түгэннэри бэлэхтээтилэр.

Мин ис дьыала уорганыгар Армия кэнниттэн 2 съл кэрингэ төрөөбүт сопхуоспар тутуу биригээдэтигэр үлэлээн баран, Хабаровскайдаабы милиция оскуолатыгар кирибит кэммиттэн үлэм аабыллыбыта. 1977 с. бүтэртөн төрөөбүт Ньурбабар холуобунай розыск инспекторынан саҕалаабытым. Отделга барыта 32 аттестованнай сотрудник баара.

Бары туох да аһара эйэ дэмнээхтик үлэлээбиппит, ону билигин үчүгэйдик ахта саныбын. Булка, балыкка бары биһигэ сылдырбыт. Оччотообуга былаан тирээрден тэрлэллэринэн көхтөөхтүк оттуурбут, ону аһан саһаанга, таһаҕас сүөккээһинигэр буоллун бары көхтөөхтүк кытарбыт. Ол да кэмгэ араас өлүүлээх ырахан буруйдар үгүстүк тахсаллар. Тахсар буруй аһылларын бырыһыанын сырсы дьыала баар этэ, ирдэнэрэ даҕаны. Бары эдэр буолан үлэлииргэ, хамсыырга табыгастааба.

Начальнигынан сэрии бэтэрээнэ, милиция полковника Николаев Виктор Павлович үлэлээбэтэ. Үгүс эдэр сотрудниктары үөрэххэ ыгыталаабыта, кадр боппуруоһугар аһара кыһаллара. Биһиги кэмгэ 11 киһи младшай лейтенант званиятын ылан, офицер буолан үөрүү-көгүү бөбө буолтара. Олортон биһирдээби Бойнов Семен Афа-

нуннаах оҺуохай сайдыбыта, "ОҺуохай" түмсүүтэ үлэлиирэ тутта киһи хараҕар бырабыллар. Этээчилэр куоластарын күүһэ, кыраһыабайа, кылыһахтарын кэрэтэ, тутта-хапта сылдыралар чэпчэкигэ ураты көстүүлээх. "Ньурба сириттэн куорсун аспытым, бастабы кыайыбыттан эр ылан салгыы барбытым" диер этээчи үгүс буола. Ол иһигэр, өрөспүүбүлүкэбэ биллэр оҺуохайдыт Чириков Иннокентий Федорович.

Онтон Меркурьева Саргылана Дмитриевна бастабы, ол аһа 20 съл анараа өттүгэр манна ыгытыллыбыт оҺуохайга Чоронноох Баһылайдыын кэлэ сылдыбытын умнубат. 1993 сыллаабы ыһааха кыһаан, бриллиант ылбытын иһин, ньурбалар "Бриллианнаах кыыс" диэн ааттаабыттар. Манна даҕатан эттэххэ, бэбэһээ эмиэ икки бриллианы ылла. Сунтаартан тэрлэлэн кэлбиттэр истэригэр биһиги санга саҕалааччы, оҺуохай этэргэ уһуйула сылдыр күтүттэрэ баар. Ол - кулууп дириэктэрэ Сивцев Андрей Ильич.

Улахан дьонго уонна оҗолорго тус-туһунан дьүүлүүр сүбэ үлэлээтэ. Улахан дьон түһүлгэтин Хомпуоһап Баһылай сизнэ, ХИФУ преподавателэ, аспирант Афанасьев Ньургун Вячеславович салайааччылаах дьүүлүүр сүбэ тиритэ-хорута сыналаата. Чилиэннеринэн культура туйгуннара: күтүттэрэ, алгысчыт Иванов Алексей Николаевич, "Түөлбэ" КЭК уус-уран салайааччыта Непряхина Аида Михайловна, үөрэбири туйгуна, саха тылын учуутала Кириллина Александра Васильевна, "Түөлбэ" КЭК дириэктэрэ Саввинова Ульяна Семеновна буоллулар. Оҗолор түһүлгэлэрин Дьүүлүүр Сүбэ салайааччыта, үөрэбири туйгуна, "Сарыал" детсад сэйбэдиссэйэ Ксенофонтова Тамара Васильевна иилээн-саҕалаан ытта. Киһигэ көмөлөстүлэр ветеран иитээчи Иванова Мирослава Николаевна уонна үөрэбири туйгуна, "Сарыал" детсад музыкальнай салайааччыта Саввинова Зинаида Акимовна.

Оҗолор түөрт бөлөҕүнэн күрэстэтиллэр. Саамай кыра саастаах кыттааччыларынан "Сарыал" детсад түөрт иитиллээччитэ буоллулар. Үс миэстэни эйэ-дэмнээхтик үллэрдиттэ Тоня Тимофеева, улахан дьон сэнээриигин ылан, холкудук бастаата; Айыына Егорова киниттэн кыратык хаалла; Нарина Иванова уонна Анжела Саввинова үсүһү үлэлэһинилэр. Кыра бөлөххө 5 оҗоттон 9 саастаах Хатыы үөрэнээччитэ Уйгууна Иванова бигэтик бастаата, Маалыкай оҗолоро 7 саастаах Потапова Сийээнэ иккис, 10 саастаах Рустам Иванов үһүс буоллулар. Орто бөлөххө 7 оҗоттон Малдыбартан сылдыр Сайыына Самсонова биһиги санаанан маннаабы миэстэбэ таҕыста, киһи балта Айыына уонна Хатыыттан Алена Иванова иккйи үлэлэһинилэр, үсүһү Хатыы уола Василек Васильев ылла. Бу оҗолор бары 14 саастаах эт саастылар эбит. Үс кыыс улахан дьобурдаахтара, үөрү-йэхтэрэ көстөр. Василек мустубут дьону олус үөртэ. Дьарыктаннабына, аһын элбэхтик ааттатыһы. Саамай элбэх оҗо улахан бөлөххө баара биһирэтэр. 9 оҗоттон Маалыкайтан кэлбит 15 саастаах Лена Николаева бастаата. Иккйи Малдыбар 15 саастаах уола Кононов Дьулуу ылла. 17 саастаах Маар Кыһа Семенова Мичийэ уонна Маалыкайтан 15 саастаах Сандаара Анисимова үһүс буоллулар. Хатыыттан

уолаттар этэргэ холоһмуттара олус кэрэхсэбиллээх. Туох барыта элбэх эрчиллээтэн, элбэх дьарыктан ситиһиллэрин өй-дөөн туран, Виталийдаах Мариван ылым-мыйгатын быраһаларыгар сүбэлибит.

Улахан дьон финалыгар 14 оҺуохайдыт кирирдэ. Эр дьонноро 6 буолан кириститлэр: Сунтаар суон сурахтаахтара Нилос Егор Ефремович, Чириков Иннокентий Федорович, Евсеев Михаил Михайлович-Курабаай, Ньурба ааттаахтара Степанов Прокопий Николаевич, Степанов Александр Иванович, Алексеев Николай Аммосович. Дьахталларга 8 буолан хааллылар: Сунтаар Далбардара Меркурьева Саргылана Дмитриевна, Иванова Лариса Николаевна, Зедгенидзева Светлана Николаевна, Чокурова Мария Михайловна, Ньурба киэн туттуулара Ушканова Ольга Семеновна, Дмитриева Тамара Григорьевна, Васильева Ирина Семеновна, Бүлүүттэн Донская Федора Егоровна. Киһилэр тугу хоһуйохтаахтарын таайан, талан ыллылар. Кыайыы, таптал, кыыс куо, хатын, хомус, кыттыа, чороон, күөрэгэй, кыталык туһунан тутта хомоһой тылларынан 10 мүнүүтэ устата хоһуйан, нэһилиэнньэ сөгүүтүн, биһирэбинин ыллылар. Сана этэр дьон, оҗолор идэтйит, кырдыр диэни билим-мэт оҺуохайдыттартан элбэххэ үөрэммит буолуохтаахтар.

Айанныах иннинэ, Дьүүлүүр Сүбэ түмүк таһаарар кэмигэр, ыалдыттар балаҕанга тахсан, көмүлүк оҺо сылааһыгар угуттанан, сахалыы астаах, итии чэйдээх сандалы тула астына сэлэргэстилэр. Онтон киһирэн, эбэрдэ кэнсирдэ көрдүлэр. Музыка алыһтаах дорҕоонугар уйдаран, балыстаан эргийэн ыллылар, эти-сиини имитэр аныгы үнгүүнү да үңкүлээтилэр.

Түөлбэ түһүлгэтин күтүтүлээх чыпчаалынан Дарханы уонна Аан Далбары булааһын буолла. Аан Далбар аһын Сунтаар Дьаарханьтан кэлбит Иванова Лариса Николаевна ылан Хомпуоһап Баһылай кэргэнэ, оройуон Далбар этээччитэ Мария Сергеевна Матвеева аһын аһа бириһийи - ЖК телевизору Маайа убайын оҗолоро туттардылар. Дархан аһын Ньурбалар оҺуохайдыттар Степанов Прокопий Николаевич ылла. Уонна Хомпуоһап Баһылай оҗолорун: кыргыттар Александр, Анна, уоллара Александр дьиз кэргэннэригэр убаһа биэрэр туоһу суруктары тутта.

Түһүлгэни тэниһпит бары оҗолор, улахан дьон аһа ааттары ылан, өтгүк хараалаах, иили тутуурдаах үөрэн-көтөн дьиз-лээтилэр. Махтал итии-истин тыллара Лосотов Владимир Семеновичка этилиннилэр. Киһи, төһө да 85 съл хаарын санныгар сүгэ сырыттар, үлэли-хамсыы, сүрүкөтө сылдыр. Угургута кестүбэт сыллар усталаах-туораларын тухары санныгар видеохамыра сүгэрдээх, тутунан да кээ-мэйлээн сыналалымат видеоархып ханааһына буолар. Төһөлөөх элбэх оҺуохайдыт эпипитин-тыыммытын үйэтипитэ буолууй?! Хомпуоһап Баһылай улахан кыһа Шура кэргэнинэн Өлөксөйдүүн, ыаллара оҺуохайдыт Тамара кэргэнинэн учуутал Василий Егоровичтын убаһа бэлэхтээн, уруй-айхал быһыыгар дирийн сүгү-рүйүлэрин биллэрдилэр.

Мэҥэдьэк нэһилигэтин баһылыга Егоров Иван Васильевич бу тэрээһингэ улахан болҕомотун ууран, бары тэрлэлэлэрин, түмсүүлэрин, нэһилиэнньэни биһир

санааҕа түмэн үлэлээтэ. Мэҥэдьэк нэһилигэр төрөөн-үөскээн, кырдыгыгар оҺон-тэбэн оҺуокайдаан, кылыһахтаах куоластарын дорҕоонун өйбүтүгэр хатаабыт оҺуохайдыттарбыт мэтириэттэрэ фойены толору көрдөрүүгэ ыһаммыттар. Киһилэр ааттарынан аһа бириһитэр олоҕтоһон туттарылыннылар.

Ол курдук, Таба Мэхээс аатынан бириһийи кэргэнэ Мария Дмитриевна, Иванов Иннокентий Николаевич-Чоорой Киэсээ аатынан бириһийи кэргэнэ Варвара Григорьевна кыстаан олорор Ньурбатыттан анаан-минээн тахсан, оҗолорунаан үрдүк сынааҕа тахсан туттарбыттар олус долгутуулаах көстүүнэн буолла. Итини таһынан Саахардаах Дьуона, Чыгычаах Ньукулай, Яковлев Григорий Иванович-Долоон Киргизлэй, Яковлев Павел Семенович-Тооппоор Байбал ааттарынан аһа сыналлаах бириһитэри оҗолоро уонна Кэргээйиэбэ Анна Лазаревна аатынан бириһийи "Утум" саастаахтар түмсүүлэрэ олоҕтоһулар.

Итиннэ эбии, хас бириһийи тэрилтэ, түмсүү, олоҕтоох олорон ааспыт оҺуохайдыттар уруулара-аймахтара, чугас ыллара, оҺуохайдыт Дмитриева Тамара Григорьевна, олоҕтоох бириһийи Тимофеева Клавдия Дмитриевна эмиэ бириһитэри онгорулар. Оройуон Мунньабын бэрэссэдээтэлэ Евсеев Сергей Иванович, Ил Түмэн депутата Григорьевна Антонина Афанасьевна, Прокопьев Владимир Михайлович, Васильев Иннокентий Давыдович, Дьокуускайга олоҕтоох бириһийи Тимофеева Клавдия Дмитриевна эмиэ бириһитэри онгорулар. Оройуон Мунньабын бэрэссэдээтэлэ Евсеев Сергей Иванович, Ил Түмэн депутата Григорьевна Антонина Афанасьевна, Прокопьев Владимир Михайлович, Васильев Иннокентий Давыдович, Дьокуускайга олоҕтоох бириһийи Тимофеева Клавдия Дмитриевна эмиэ бириһитэри онгорулар.

Түмэн көрдөһө, кыра нэһилиэк холугар дьобуннаах бириһитэр туруоруллубуттар: убаһалар, сууйар пылестанар, ЖК тэ-лэбиһирдэр, Накыын бриллианна, истэ-нэр массыына, керамика иһит набора, сахалыы иһит набора, чороонно, шуруповерт, маһы аалар станок, миксер, блендер, духовка, истиэнэ көбүрдэрэ, мини-бэксэринэ, фотоаппарат, суотабай төлөпүүн, сыналлаах кинигэлэр, саха быһаа о.д.а.

ОҺуокайдыттар, сэнээртээчилэр икки күнү сүптү итии чэйинэн, сылаас уунан утахтарын астардылар, итии миини иһэн, араас торууйу, салаты сизн, тото-хана аһаатылар. Буфетка "Утум" саастаахтар, "Төлөн" инбэлиттэр, "Саһарба" ыччат түмсүүлэрэ, "Сарыал" детсад коллектива, оскуола XI кылааһын үөрэнээччилэрэ кыһаллан туран үлэлээтилэр.

Ыраахтан кэлбит ыалдыттарбыт ыалдытымсак майгылаах дьонноох Мэ-эдьэк сиригэр сылаас дьизэбэ-уокка минньигэс тотоойу аһынан хадаҕаланан, сылаастык-сымнаастык утуйан сэнныннан турдулар. Айаннаан кэлбит массыналара да, ол сизринэн, оннуларын-туойдарын булдулар. Хомпуоһап Баһылай уола Сааска, күтүөтэ Сылаабык саастаах дьону сатыы хаамтарбатылар, икки күнү быһа массыналанан тастылар. Массына сылаас олбоһор олорон айаннаабыт киһи быһыытынан, киһилэргэ анаан хоһоһом уонна бэйэм ааптыттан махталын тиэрдэбин. Олоҕоохтор икки күннээх түбүгү таһаҕас онгостубакка, өртөн бэлэмнэммит тэрээһинмит этэнгэ ааспыттаан аһынан тарбастыбыт. Инники өт-түгэр өссө да ыгытылаахтаах "Түөлбэ оҺуохайыгар" бэйэ-бэйэбэ ыалдыттар турулдуо диэн баһа санаалаах, суруйуубун түмкү-түбүн.

Мирослава ИВАНОВА.

— Редакция почтатэ —

Таһаарыылаах үлэттэн үөрэбит

насьевич отдел начальнигар, полковника тийэй үүммүтэ. Иванов Р.А. подполковник, Дормидонтов В.Е. майор, Николаев В.М. майор уонна да атыттар. Араас оройуоннарда дуоһунаска тахсан үлэлээбиттэрэ. Биһиги кэмгэ 16 оройуонна ИС дьыала начальнигынан Ньурбаттан төртүттээх биһиги отделыгыгар үлэлээбит уолаттар аһаммыттар. Бу аһара үчүгэй кэм этэ. Оччотообу салалта кадр боппуруоһугар үлэлэрин сөптөөхтүк туруоруммуттарын түмүгэ буолара саарбаҕа суох.

Ману аһан өрөспүүбүлүкэбэ суох оччотоонгу кэмгэ улахан музей биһиги биһиги кэмгэ туттар киһибит Иванов Революций Афанасьевич хара күүһүнэн тэрлэлэн күн бүгүнгүр диэри эдэр ыччаты патриотическай өйгө-санааҕа иитэр, үлэли тугарыттан астынабыт эрэ.

Билигин биһиги ИС дьыала пенсионердара 58 киһи баарыт. Икки сыллаабыта бэтэрээннэр сэйбээттэрэ тэрлэлэн үлэли

сылдыабыт. Хас бырааһынныкытар буоллун, ким үбүлүөйэ буоллун бары биһигэ түмсэбит, уруккуну-хойкукуну ахтыһабыт. Эдэр саастаах өттүлэрэ араас үлэ эйгэтигэр үлэли-хамсыы сылдыраллар, таах олоһотторо үчүгэй. Быйыл күһүн биһиги аһа таһаарыспыт, үлэ, тыыл бэтэрээнэ милиция майора Андреев И.М. биһиги "хара дьылаах" көрөс түһээт сыһынан өлөрбүтэ. Биһиги да туоһу, көрбүт киһи суох этэ. Ону тон суолун тобулан, ир суолун ирдээн аһара табы-гастаахтык үлэлээн буруйдаах эдэр киһи булуллан сууттанан барда. Бу полиция үлэ-нигитэрин үтүө суобастара, таһаарылаах үлэлэрин түмүгэ. Биһиги, кырдыаҕас дьон, МВД пенсионердара, бу үлэ түмүгүттэн олус үөрдүбүт уонна астынныбыт. Хаһыат нөҕүө биһиги истин махталытын тиэрдэбит.

Кэнники сылларга, мин санаабар, ис дьыала уорганын үлэнигитэрин үлэгэ улусска даҕаны, өрөспүүбүлүкэбэ даҕаны лаппа

биллэ тубуста. Ол курдук, бу икки сылга отдел үлэгэ өрөспүүбүлүкэбэ үрдүктүк сыналанна, иккитэ бастаатылар. Ману аһан съл аайы ыгытылар спартакиада кэнники сылларга тэнгээхтэрин булатылар. Эмиэ бастабы миэстэлэри ыла тураллар. Бу элбэби этэр. Киһи мантан улахан түмүк онгору.

Барыта оройуоннаабы отдел салалтатын үлэтин-хамнаһын түмүгэ буолар. Билигин эдэр, ирдэбиллээх салалта үлэли-хамсыы олоһоллоруттан, үлэ үрдүк таһаарылаабыттан биһиги, эдэр сааспыт үлэтин бу дьыала аһаабыт дьон аһара үөрэ-тин-астынабыт уонна үрдүктүк сыналлыбыт. Онон улусс отделын бары үлэнигитэригэр, салалтаҕа өссө үрдүк таһаарылаах үлэни, дьолу-соргуну баҕарыбыт.

В.Г. ТИХОНОВ,
бэтэрээннэр сэйбээттэрин бэрэссэдээтэлэ,
милиция отставкаба подполковника.

- 2015 снл - Россияда Литература сыла -



"Дьон аахпат буолла-бына, толкуйдаабат буоллар".

А. Диаро, 18 үйэ бөлөһүөгэ.

Аан дойду 7 араас дыктитит-тэн ураты, биһиэхэ биир дыкти баар. Ол тугуй? Кинини биһиги бары билэбит, ол гынан баран кини баарыгар үөрэнэн хаалан, кини төһө сыаннастаабар улахан-нык төбөбүтүн сыспаппыт. Онтон бу дыкти мэлдьи биһиги илибит анныгар баар уонна дьыннээх до-бор курдук биһиэхэ ханнык баба-рар кэмнэ, мүнүүтэбэ даҕаны кө-мөбө кэлэргэ мэлдьи бэлэм. Кини биһигини үөрэтэ, сүбэлиэ, уос-

Кини олобор кинигэ суолтата

куто уонна, биллэн турар, элбэҥи кэпсиэ.

Кини аата - кинигэ. Кини ай-мах үйэлэргэ айбыт муударана, үтүгэ, куһаҕана, үрдүгэ барыта кинигэбэ баар. Ол туһунан улуу дьоннор этиилэрин үгүһү аба-лыаха сөп, ону сэргэ учуонайдар кини өйө-санаата үйэтин тухары чэгийн буолуугар ааҕы улахан суолталааҕын быһаарыттар эмиэ ыраатта.

Быйылгы сылга үктэнээппит-тин кытта дойдуга Литература сы-ла сабалланна. Өссө 2013 сыллаах-ха дойду Президена В.Путин: "Уопастыбаны сомоҕолуур биир саамай чабылхай бырайыагынан Литература сыла буолуо дьин эр-энэбин", - диэбиттээбэ. Онтон Республикабыт Ил Дархана Егор Борисов Литература общество иннигэр сүгкэн суолталааҕын бэ-лиэтээн турар, Литэрттиирэ сы-лын сүрүн сыала общество ааҕар культуураҕын, уус-уран айымны-га тапталы күүһүрдүү буоларын тоһоҕолоото.

Чачыта даҕаны Литература сыла быһык кэмнэ, олох улары-йар дьалхааннаах кэмгэр биллэ-риллибитэ туох эр сылдыгы кэс-киллээҥи түстүүр курдук. Ону

сэргэ Литература сыла омуқ, нуучча, саха суруйааччыларын айымныыларын сангалы көрө-гө, литература сыаннастарын, кэ-ррэрэ, сырдыкка угуйар аналарын ыччаппытыгар тиэрдэритигэр эбээһинэстиир курдук. Литерату-ра уонна ааҕы киниэхэ үтүө са-быдыалын, эргичи сайдыылаах, духуобунай өттүнэн баай сиппит-хоппут личность буолан тахсары-гар ороула улахан.

Билингни кэмнэ ааҕар кини биллэ аҕыйаабытын, ордук эдэр ыччат, оҕо аймах аахпат буолбу-тун мэлдьээр кыахпыт суох. Аныгы ыччат аҕардастыы санга технологияга умсугуйан, тын-наах кинигэни тутан ааҕара аҕы-йаан, олох чэпчэки өттүн таларга дуулуһара сыллата күүһүрэн иһэр. Урукку биһиги көлүнэ дьон, кинигэбэ сүгүрүйэ үөрэммит, чач-чы кинигэти элбэҥи билбит, үөрэммит дьон буоллаҕыт. Уус-уран кинигэни, классиканы үлү-һүйэн турар ааҕарыт, үчүгэй ки-нигэни уларытаха аһыыр да, утуйар да умнуллара.

Онтон бүгүҥү оҕо, ыччат ки-нигэни добор онгостор дуо? Кини тугу ааҕарыт? Биһиги урут аахпыт саха, нуучча классиктары сүдү

айымныылары биһиги оҕолорбут, сиэннэрбит дууһаларын долгуп-пат эбит. Оҕо ыччат билингни кэмнэ идеал онгостор геройа суох буолла. М.Горькай "Ийэтин", И.Тургенев "Бастакы тапталын", С.Омоллоон "Аанчыгын", А.Ач-чыгыя "Сааскы кэмнн" биһиги көлүнэ дьон кинигэ геройдарын кытта тэнгэ үөрэ-хомойо, өлө-тиллэ аахпыт буоллаҕытына, бу айымныылар биһиги оҕолорбут дууһаларын өрүкүппэт, аймаабат эбиттэр.

Балысхан сайдыылаах 21 үйэ-бэ олоробут, наука, техника кизнник сайынна. Ол гынан ба-ран оҕолорбут дууһалара ити сай-дыыны кытта тэнгэ барбата. Би-лингни ыччат үксүн фантастика, охсуһуулаах-өлөрсүүлээх, чэлчэ-ки таптал туһунан романнары ааҕар буолла. Үтүөнү, сырдыгы кэрэһилиир остуоруйалары оҕо-лор муьтфильмнартан билэллэр. Кинигэни ааҕан, ол геройдарын кытта тэнгэ долгуйбут, аһынан ытаабыт оҕо билигин ахсааннаах буолуо.

Онон оҕону кинигэ диэки ха-йыһыннаран, кинигэни ааҕыны бэрээдэктиир, билинг-көрүүгэ туһаннаах үлэни ыттар төрөп-

пүттэр, учууталлар, библиотека үлэһиттэрэ сүрүн сорукпут. Би-лингни кэмнэ үчүгэй кинигэни булан ыларга түбүк наадата суох. Оҕо эрэ көрөн ымсыгыраах кини-гэ арааһа элбэх, бэйэбит нацио-нальнай кинигэбит кыһата "Би-чик" сыллата аныгылыы тупсабай кинигэлэри сэргэ электроннай медиа-кинигэлэри хамабатык бэ-чээттиир буолла. Онон ааҕарга, сайдарга бары усулуобуйа баар курдук.

Аныгы үйэбэ босхо өнгөнү онгорор биир эрэ тэрилтэ хаалбыт курдук. Ол библиотека. Нэһи-лэннэ, оҕо, ыччат культуураҕын үрдэтиигэ, информационнай хааччылыыга, өйү-санааны байы-тарга библиотека билингни кэмнэ суолтата аччаабата, төттөрүтүн үлэтэ-хамнаһа кэнгээн, сайдан иһэр.

Түмүктээн эттэххэ, детсадтан сабаллаан, оскуола, библиотека, төрөппүт, общественность бары бииргэ үлэлээтэхпитинэ, оҕо, ыч-чат кинигэни ааҕытыгар көмө-лөстөхпүтүнэ, билингни сир-майгы сатарыйбыт кэмгэр өй-санаа өттүнэн баай ыччаты иитэн таһаарыахпыт.

Мария НИКОЛАЕВА, библиотекарь. Хаҥалас.

Уруу баайы

Омуқ син-биир оҕо кэриэтэ төрүүр, Омуқ син-биир уолан кэриэтэ күүһүрэр Уонна олох онкулун сизринэн, Омуқ син-биир кырдан, түмүктэнэр. ***

"Ийэ тыл сүмэтэ - олонхо". "Өбүгэ сырдык ырата - олонхо". Кини-аймах дьыннн арыйда: Кинилии буолуу чыпчаала - олонхо! ***

Бастакыта - кини-хара буолуу, Иккиһэ - кинилии кини буолуу, Сахалыы иити соруугун Үсүһэ - дьон киниэтэ буолуу. ***

Кыыс эрдэбинэ - уйгуурта. Дьахтар сылдыан - абылаата. Бу олох онкула дуо: Сааһа бардар да, умсугутта? ***

Монолог - сыһа дьаһаныы. Диалог - сөптөөх быһаарыныы... Тоҕото биллэр: Дууһаҕар Санаа харсыта эрэ - абырыа. ***

Ыал бэлиэтэ - сэргэ. Айыы тайаҕа - сэргэ. Саха манан тэнийбит. Туохтан? Алгыс суола - сэргэ. ***

Туох ханнык үһүстээх... Олох эмиэ үс түмүктээх: Ылабын, төннөрбүн. Төһөтүнэн - Сыана быһылыахтаах. ***

Кыһыны - кырыатынан, Сайыны - самырынан, Олорбут эрэ ураанхай Оломноорой оттомунан? ***

Уол оҕоҕо күнү көрдөрөр ийэ-дьахтар. Ууллара уматан сыһатар кыыс-дьахтар. Олоҕум устатыгар дьоллоноун эбээт: Син-биир бүбөйдийэр кэргэн-дьахтар. ***

Итэҕэлин былдыаптыт - өлөр омуқ. Тылын сүтэрбит - өлөр омуқ. Симэлитэр суолу өссө булбуттар: Историятын ахсарбат - өлөр омуқ. ***

"Эргэ, батталаах үйэ" - тугуй? "Саҥа, тимир үйэ" - тугуй? Ойуунускай убайбыт көрүүтэ "Үүнэр, көҥүл үйэ" - тугуй?

Ахмед ДМИТРИЕВ.

Ахтылҕан

Дойдубун ахтарым ааспат Төбөбүттэн төрүт түспэт Ойбуттэн өрүү сүппэт. Эдэр-сэнэх эрдэххэ Элээрдэн тийэрим Хорулабар, Чиллэ үрэх дыкти ыраах, Тийэ охсор наадалаах, Кус, собо сыата тардылаах, Бултаан-алтаан киһирэбит, Сымьытаптытын биһгэ сылдыбарбыт. Кырдан олон санаатааха, Өбүгэ саҕаттан сабаллаан,

Өркөн, быккыбай өйдөөхтөр, Үөскээн олорбут сирдэрэ: Учунай убайбыт Айкаров, Атаспыт Иван Жараев, Култуура министириэннэ үлэлээбитэ, "Ньурба" сонхуос тойотторо. Хорулалар этэ үгүстэрэ. Хорула хөһуүн дьонно, Холлоохтук үлэһир идэлэрэ, Холобур буолар үгүстэрэ, Өрөстүүбүлүкэни да салайсар, Үөрэхтээх дьоннор үүнэллэрэ. Талба талааннаахтар талылан, Таптаан төрүүр түбэлэрэ, Үдүөр уустар Тээһэлэр, Аатырбыт ырыаһыт Аана, Артыстыы бара сыспыта, Тойуксут Чиллэ Баһылай, Аар-саарга аатырда, Кик-боксинг чөмтүүһүнэ, Аан дойдуга аатырбыта, Кус быһый Аннаас, Булуу куорат чөмтүүһүнэ, Дьоккуускайга да үгүстук Үөрэ-көтө күрэхтэнэрэ. Үрдүк кылаастаах тустууктар Үөдүйбүттэрэ өр буолла. Хорулабыт аатын түһэн бизримэн. Албан аатырдым, суон сурабырдым, Үрдүктэн үрдүк ситиһиһиһэ Өрө дабатан иһин!

Элбэх оҕолонун Хорулам ыччаттарыгар анаан

Орто дойдуга олонор, Олох олобут аакка, Ойох ылан олоруохха, Оҕо төрөтөн иитиэххэ

Сэрии сылын дьонноро

Сэрии ыар сылыгар Умайар уот кураанга, Аһыка сута буулуура. Идээтэн бөбө энээрдэнэн, Адьархай бөбө аанныыра. Аас туор олох сабаллан, Аччыктаан өлүү элиирэ. Аччык сылдыан муннаахтар Эһээлэр, эбээлэр эрэйдээхтэр, Оҕолор, чүөчэлэр хотокуллар, Күнүһүн, түүнүн билбэккэ, Күһүнүн, кыһынын араарбакка, Утуйары, олозору умнан, Өлөр тыннарыйан мөксөн, Өлөрү-тиллэри өйдөөбөккө, Кыайыны уһансар туһугар Өлөлөрүн да кэрэйбэккэ, Үлэлээн, хамсаан моҕуйаллара Өлөр өлбүтүн, Төрүүр төрөөбүтүн кэннэ, Сэрии бүтэн абыраабыта. Арыһ тыын ыбыттары, Кини-хара буолбуттара, Дьоллоох олоххо тийбиттэрэ. Синилэрэ холоотхо, билигин да Сүррүбэ суохтар бааллар: Тот ыт бултаабат. Тот киһи үлэлээбэт. Арыһ наллан буллаба диһ, Күүһү уоҕу харыстаан, Сэнини олус эспэккэ

Айан атын курдук, Аа-дьоо аалыннаан, Алан кэбэн айаннаан Аргый аҕай сүдөһүнээн Үлэлээн-хамсаан көрүүһү Сынналан собустук олоруохха диэн, Толкуйдааччылар эмиэ бааллар.

Иосиф НИКОЛАЕВ, старшай учуутал, учууталлар Учууталлара.

Күөрээҥи буоламын

Күөрээҥи чычыах буоламын, Көй салгыһа көтөрбүөн, Төрөөбүт алааспар тийэммин Дьырылыыр ырыабын ыстарбын. Хос ырыата: Дьыры-дьыр ылыты, Дьыры-дьыр туойа, Сырыттарбын.

Алыптаах ырыабын ылааммын, Арылы куштугу түһэриэм. Алааспар уйсулаах-быаннаах. Унаар күөх сайыны эргитимэ. Хос ырыата:

Баҕардым, күөрээҥи буолуохпун, Өрүүтүн бу курдук көтүөхпүн. Дьырылыыр ырыабын дьисэрэтин, Бар дьоммун манньыта туойуохпун. Хос ырыата:

Владимир ЛИТВИНОВ.

Махтал сурук

Кинигэм тахсыбыт үөрүүтүн Дойдубар дьоммунуун үлэстэ Ахтылҕан аргыстаах айаннаан Мин бэйэм Кэптиккэ тийибитим. Сотору кизг Ньурба аатыттан Айхаллаах айанныыт атастар Ыралаах, уңкүүлээх, кэһиллээх Кэлтэр үтүөкэн доҕоттор. Хаһан да көрбөтөх дьоннорум Уруйдаан, айхаллаан аастылар Кырдыбыт бэйэбин үөртүлэр Аһара долгутан кэстилэр. Мин дьүүгэм Надежда Бииктэрдийин Эһиги үтүөбүт буолунай Доруобай буоларгыт туһугар Кэс тылы эһиэхэ аныбын.

Ф.М. ДМИТРИЕВА-Хотунаа.

Балыһаҕа

Сүүрэн-көтөн, Ыксальнан тэбинэн, Тийэн кэлэбин балыһаҕа. Манан халаат кэтэн, Дьыэ сууһа сүүрэбин. Барыһахтар муннаахтар, Миигин үөрэ-көтө көрөөлөр. Барыһаха барыларыгар, Эйэҕэстик сыһаннаһыҥ. Сын-сырдык хосолор Барыһахтар сыталлар. Араас ыарыыга ыалдыһаннар Үтүөрээри балыһаны булаллар,

Эмтэнэн үтүөрэннэр, Сырдаан-мичилийн, Дьылээригэр бараллар.

Уолбар

Уол оҕо хатана буоланҕын Ытык изеккин толоро бардым, Биһир сыл буолабын. Күн-дьыл баран иһиэ, Санааттан санаа үөскүө. Эн биһир сылынан, Эт-хаан өттүнэн, Сайдан-чэчирээн кэлиҥ. Дьол уйата буоллун Эйиэхэ армия олоҕо.

Римма ДОНСКАА, тохсунньу ый, 2015 снл.

Үүнүүххэ, үрдүүххэ

Сарсыарда айы өрүүтүн, Куруук дьарык онгостон, Үрүг күнү көрсүөххэ, Үүнүүххэ, үрдүүххэ. Килбик мичээр түгэнин, Таптыр сүрэх иэйиһитин, Дьоллоох олох кистэлин Мүччү туттат буолуохха. Чэбдик салгын сүмэттин Эккэ-хаанна индэрээххэ, Чэмээл суолу тутуһан Үүнүүххэ, үрдүүххэ. Сайдам суолу кэнэтэн Саргы-дьаалы этиэххэ, Кэрэни, биһиҥи тэһитэн Үүнүүххэ, тупсуохха.

Вячеслав ЕГОРОВ, Ньурба.

Ахтылҕан

Ол эдэркээн саастытын холбообут Күөх Ньурбабыт доробо! Уостубат ахтылҕан хараҕы сиигирдэр Аастыйбыт баттахтаах төбөнү санныытан Ырааһыт санааны дьаарыстаан Арааһы ахтабыт-саныбытыт. Эдэр саас биһигэ буолбут Ити Эбэ үрдүк биэрээгэр, Сүүрбүт-көппүт ылыктырбатыгыгар Кырыс үүммүт - көтөбө саппыт, Кырдык, кэм кэрдийи ыраппыт. Биһигини кэтэһэн туруо дуо, Сыл-хонук алтыһан аастаҕа. Ол илингни кэримтэн тайанан Көмүс күн саһарҕа ыһыта Ырыаһыт күөрээҥи уруйдуу туойуута Сиппэтэх санааны сылылаан Ахтылҕан кымыһан ситэрэн Хайаан да эйиэхэ тиэрдиэхпит. Ол эдэркээн саастытын холбообут Дьол - олох кэрэ биһигэ Санааттан араһтан күөх Ньурбабыт Күөх суеунуга сууланан Сэмэйдик-кэрэтик чэлийэ Үйэмтэн үйэҕэ ахтылла тур дуу.

Николай НИКОЛАЕВ, тыыл, үлэ бэтэрээнэ.